

"Odljev mozgova" - stavovi studenata sestrinstva prema migraciji iz Republike Hrvatske

Fumić, Leona

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:153242>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

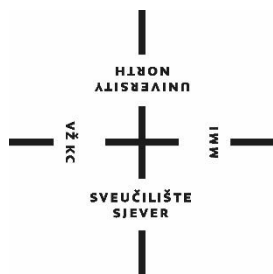

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 202/SSD/2022

**„ODLJEV MOZGOVA“ – STAVOVI
STUDENATA SESTRINSTVA PREMA
MIGRACIJI IZ REPUBLIKE HRVATSKE**

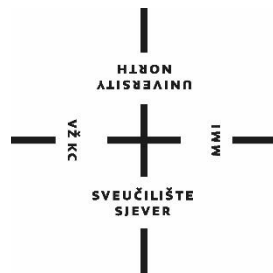
Leona Fumić

Varaždin, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

**Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo –
menadžment u sestrinstvu**

DIPLOMSKI RAD br. 202/SSD/2022

**„ODLJEV MOZGOVA“ – STAVOVI
STUDENATA SESTRINSTVA PREMA
MIGRACIJI IZ REPUBLIKE HRVATSKE**

Student:

Leona Fumić, br. 1271/336D

Mentor:

doc. dr. sc. Hrvojka Soljačić Vraneš

Varaždin, rujan 2022.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za sestrinstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u sestrinstvu		
PRISTUPNIK	Leona Fumić	MATIČNI BROJ	1271/336D
DATUM	16.09.2022.	KOLEGIJ	Demografija i pronatalitetne mjere
NASLOV RADA	"Odljev mozgova" - stavovi studenata sestrinstva prema migraciji iz Republike Hrvatske		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	"Brain drain" - attitudes of nursing students towards migration from the Republic of Croatia		
MENTOR	doc. dr. sc. Hrvojka Soljačić Vraneš	ZVANJE	docent
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv.prof.dr.sc. Rosana Ribić, predsjednica 2. doc.dr.sc. Hrvojka Soljačić Vraneš, mentorica 3. doc.dr.sc. Ivo Dumić Čule, član 4. izv.prof.dr.sc. Marijana Neuberg, zamjenski član 5.		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	202/SSD/2022
OPIS	<p>Odljev mozgova je aktualna tema u Hrvatskoj u zadnjih nekoliko godina. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju dolazi do naglog porasta broja iseljenika, a najviše visokoobrazovanih mladih ljudi te je izražen trend "odljeva mozgova". To je specifičan proces ekonomske migracije visokoobrazovanih ljudskih potencijala. Da bismo razumjeli zašto ljudi odlaze, potrebno je utvrditi razloge zbog kojih odlaze, sagledati imbenike koji ih tjeraju i poduzeti potrebne mjere za poboljšanje mogući nasti zapošljavanja, životnog standarda, općeg pesimizma i nezadovoljstva. Veliki javnozdravstveni problem cijelom svijetu jest nedostatak medicinskih sestara. Značajan broj seli se u razvijene zemlje. Medicinske sestre i tehničari najčešće migriraju zbog potreba za profesionalnim razvojem i boljom kvalitetom života. Također, smatraju da mogu pronaći bolje prilike, bolje prilike za posao i više zadovoljstva na poslu. Međutim, također je zabrinjavajuće da te medicinske sestre i tehničari napušta svoje domovine u svojoj najproduktivnijoj dobi, odnosno između 25 i 40 godina. Cilj ovog rada je ispitati studentske namjere odlaska u inozemstvo. Provesti će se istraživanje putem anketnog upitnika. Upitnik se sastoji od 19 pitanja. U istraživanju sudjeluju studenti sestrinstva. Na temelju postavljenih hipoteza i provedenog istraživanja donesene su zaključke.</p>

ZADATAK URUČEN

22.09.2022

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Sažetak

Uvod: Odljev mozgova je aktualna tema u Hrvatskoj u zadnjih nekoliko godina. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju dolazi do naglog porasta broja iseljenika, a najviše visokoobrazovanih mladih ljudi te je izražen trend "odljeva mozgova". To je specifičan proces ekonomske migracije visokoobrazovanih ljudskih potencijala. Da bismo razumjeli zašto ljudi odlaze, potrebno je utvrditi razloge zbog kojih odlaze, sagledati čimbenike koji ih tjeraju i poduzeti potrebne mjere za poboljšanje mogućnosti zapošljavanja, životnog standarda, općeg pesimizma i nezadovoljstva. Veliki javnozdravstveni problem u cijelom svijetu jest nedostatak medicinskih sestara. Značajan broj seli se u razvijene zemlje. Medicinske sestre i tehničari najčešće migriraju zbog potreba za profesionalnim razvojem i boljom kvalitetom života. Također, smatraju da mogu pronaći bolje prihode, bolje prilike za posao i više zadovoljstva na poslu. Međutim, također je zabrinjavajuće da te medicinske sestre i tehničari napuštaju svoje domovine u svojoj najproduktivnijoj dobi, odnosno između 25 i 40 godina.

Metode: U istraživanju koje je provedeno pomoću online ankete (izrađene u obliku Google Forms obrasca) je sudjelovalo 158 studenata sestrinstva sa područja Republike Hrvatske. Anketiranje je provedeno u prvoj polovici rujna 2022. godine putem Facebook grupa u kojima se nalaze studenti sestrinstva.

Rezultati: U istraživanju je sudjelovalo 158 ispitanika, studenata sestrinstva iz Republike Hrvatske. Najveći broj ispitanika je ženskog spola. Većina ispitanika je životne dobi mlađe od 28 godina. 60,77% ispitanika je na preddiplomskom studiju, dok su ostali studenti diplomskog studija. Gotovo polovica ispitanika nije zaposleno, 33,54% radi kao medicinska sestra/tehničar za zdravstvenu njegu (SSS) dok 20,89% radi kao prvostupnik sestrinstva. Čak 85,44 % ispitanika ima afirmativno stajalište oko odlaska mladih u inozemstvo nakon završetka studija. 34,81 % njih nema nikakvu želju napustiti hrvatsku, dok bi 45,57 % razmotrilo odlazak zbog poslovnih i životnih prilika. Većina (68,35 %) donekle ili u potpunosti se slaže kako je sustav obrazovanja neusklađen s tržištem rada. 65,19 % ispitanika smatra da je

(ne)mogućnost zapošljavanja važan faktor, a čak 78,48 % u potpunosti smatra da plaće u Hrvatskoj nisu dovoljno visoke za životni standard.

Zaključak: Istraživanjem provedenim među studentima sestrištva sa područja Republike Hrvatske može se zaključiti kako bi gotovo polovina studenata bilo spremno napustiti Hrvatsku ukoliko im se ukaže bolja životna ili poslovna prilika. Treba se nadati kako će se rad medicinskih sestara/tehničara u skorije vrijeme više cijeniti, te da će se ovaj problem početi rješavati. Bitno je osigurati obrazovanim medicinskim sestrama/tehničarima više mogućnosti za napredak i usavršavanje u matičnim državama.

Ključne riječi: odljev mozgova, migracije, medicinske sestre/tehničari, sestrištvo

Summary

Introduction: The brain drain has been a hot topic in Croatia for several years. With Croatia's accession to the European Union, the number of emigrants, mostly highly qualified young people, has increased sharply, and the trend of brain drain is pronounced. This is a specific process of economic migration of highly qualified human potential. In order to understand why people migrate, it is necessary to identify the reasons for their migration, study the factors that cause them to migrate, and take the necessary measures to improve employment opportunities, living standards, general pessimism and dissatisfaction. The shortage of nurses is a major public health problem worldwide. Large numbers are migrating to developed countries. Mostly, nurses and technicians migrate because they want to advance professionally and achieve a better quality of life. They also believe they can find higher incomes, better job opportunities and greater job satisfaction there. However, it is also concerning that these nurses and technicians leave their home countries at their most productive ages, between 25 and 40.

Methods: 158 nursing students from the Republic of Croatia participated in the research, which was conducted by means of an online survey (created in Google Forms). The survey was conducted in the first half of September 2022 through Facebook groups in which nursing students participate.

Results: 158 respondents, nursing students from the Republic of Croatia, participated in the research. The majority of the respondents are female. Most of the respondents are younger than 28 years old. 60.77% of the respondents are undergraduate students, the rest are graduate students. Almost half of the respondents are not employed, 33.54% are working as nurse/health care technician (HTC), and 20.89% are working as bachelor of nursing. 85.44% of the respondents answered yes to the question whether young people should go abroad after graduation. 34.81% of them have no desire to leave Croatia, while 45.57% would consider it due to business and life opportunities. The majority (68.35%) somewhat or completely agree that the education system is not synchronized with the labor market. 65.19% of respondents

believe that the (in)possibility to find a job is an important factor, and even 78.48% think that salaries in Croatia are not high enough for the standard of living.

Conclusion: From a survey conducted among nursing students from the Republic of Croatia, it can be concluded that almost half of the students would be willing to leave Croatia if they were offered a better living or business opportunity. It is hoped that the work of nurses/technicians will be more appreciated in the near future and this problem can be gradually solved. It is important to provide trained nurses/technicians with more opportunities for advancement and education in their home countries.

Key words: brain drain, migration, nurses/technicians, nursing

Popis korištenih kratica

SZO Svjetska zdravstvena organizacija

EU europska unija

RH Republika Hrvatska

WEF The World Economic Forum

SAD Sjedinjene Američke Države

UK Ujedinjeno Kraljevstvo

SZO Svjetska zdravstvena organizacija

ICRC International Committee of the Red Cross

SARS-CoV-2 Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2

ILO International Labour Organization

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Migracije i pojam „odljev mozgova“	4
2.1. „Odljev mozgova“	5
2.1.1. „Odljev mozgova“ u Hrvatskoj.....	6
2.2. Migracije stanovništva Republike Hrvatske u 2019. godini	7
2.3. Programi akademske mobilnosti	8
2.4. Čimbenici iseljavanja	9
3. Migracije zdravstvenih djelatnika.....	11
3.1. Migracije liječnika	11
3.2. Migracije medicinskih sestara/tehničara	12
3.3. Uzroci migriranja	14
3.3.1. Profesionalni razvoj	15
3.3.2. Kvaliteta života	15
3.3.3. Profesionalna sigurnost.....	16
3.4. Namjere migracija studenata sestrinstva.....	17
4. Migracije u vrijeme pandemije COVID – 19	19
4.1. COVID – 19 i radne migracije	20
5. Empirijski dio rada.....	22
5.1. Ciljevi rada.....	22
5.2. Hipoteze koje će se testirati u istraživanju.....	23
5.3. Sudionici	23
5.4. Instrumenti istraživanja.....	23
5.5. Statističke metode	24
6. Rezultati	25
7. Rasprava.....	45

8.	Zaključak	47
9.	Literatura.....	49
10.	Popis tablica.....	54
11.	Popis grafikona	55
12.	Prilozi.....	56

1. Uvod

Odljev mozgova je aktualna tema u Hrvatskoj u zadnjih nekoliko godina, te je Hrvatska zemlja emigracije. Možemo istaknuti tri glavna emigracijska vala Hrvatske u posljednje vrijeme. Prvi je od 1951. do 1971. kada je najviše migracija u Njemačku. Zatim do drugog vala dolazi 1990.-ih zbog društveno-političkih te ratnih zbivanja. I najnovije, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju došlo je do naglog porasta broja iseljenika, najviše visokoobrazovanih mladih ljudi te je izražen trend „odljeva mozgova“. To je specifičan proces ekonomske migracije visokoobrazovanih ljudskih potencijala. Takvi ljudi napuštaju svoju matičnu državu te odlaze u inozemstvo kako bi tamo ostvarili bolje poslovne prilike. Jasno je da odlazak visokoobrazovanih kadrova ima za posljedicu osiromašenje zemlje iz koje odlaze. Teško je zaustaviti odljev mozgova, ali postoje načini da se to pokuša. Da bismo razumjeli zašto ljudi odlaze, potrebno je utvrditi razloge zbog kojih odlaze, sagledati čimbenike koji ih tjeraju i poduzeti potrebne mjere za poboljšanje mogućnosti zapošljavanja, životnog standarda, općeg pesimizma i nezadovoljstva. Važno je obratiti pozornost na cirkulaciju mozgova, što je pozitivna pojava, te na akademsku mobilnost koja studentima i zaposlenicima visokoškolskih ustanova omogućuje stjecanje dragocjenog iskustva umrežavajući se s ljudima iz drugih dijelova svijeta. S takvim međunarodnim iskustvom pojedinac je trajno obogaćen novim znanjima i vještinama. Dijeleći to znanje sa drugima razvijaju društvo u kojem žive [1,2]. Proces industrijalizacije i razvoj suvremenog modernog društva doveo je do povećanja važnosti formalnog obrazovanja u stjecanju kvalifikacija za karijeru i buduće zaposlenje. Važno je istaknuti širok raspon obrazovnih programa (od književnosti, povijesti pa sve do raznih prirodnih znanosti) te uočiti da je obrazovanje povezano sa političkim stanjima i poslodavcima na način da se tržište rada pokriva zanimanjima koje će pomoći razvoju društva. Zbog različitih tehnoloških promjena u industriji nerijetko dolazi do manjka radne snage u nekom sektoru, primjerice medicini [3]. Država može odrediti godišnju kvotu stranih radnika koji se mogu uvesti u određene sektore s manjkom radne snage. Mnogi ljudi napuštaju matičnu zemlju u potrazi za boljim mogućnostima zaposlenja i

odlaze u zemlje s većim izgledima za razvoj i usavršavanje karijere. Migracije su fenomen koji je teško predvidjeti, posebno kada je riječ o "odljevu mozgova", odnosno migraciji visokokvalificiranih pojedinaca. Prema dosadašnjim procjenama, vjeruje se da je između 1990. i 2000. godine Hrvatsku napustilo oko 140.000 visokoobrazovanih mladih ljudi, no tu je brojku teško sa sigurnošću utvrditi. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća najčešći razlozi iseljenja visokoobrazovanih mladih pojedinaca bila je veća plaća, nakon koje slijedi bolja razvijenost određene zemlje te osigurano radno mjesto [4]. Prema rezultatima Europskog odbora regija (European Committee of the Regions) iz 2017. godine, unutar svih 28 zemalja Europske unije, 32% iseljenih obuhvaćalo je mladu populaciju između 15-34 godina. Većina ih bira Njemačku ili Ujedinjeno kraljevstvo kao mjesto useljenja. 25% je visokoobrazovanih migranta sa tercijarnim stupnjem obrazovanja te oni odabiru države kao što su Švedska, Irska, Estonija, Danska, te dijelovi Ujedinjenog Kraljevstva. Svim tim državama zajednička je visoka stopa zaposlenosti [5]. Istraživanjem Svjetskog ekonomskog foruma (WEF) iz 2019. godine Hrvatska se nalazi među najviše rangiranim zemljama s najvećim „odljevom mozgova“ u svijetu. Na skali od 1 do 7 (s time da br. 1 označava da svi obrazovani ljudi napuštaju zemlju, a br. 7 da svi obrazovani ljudi ostaju u zemlji) Hrvatska ima indeks 1,88. Zatim, tu je Bosna i Hercegovina sa indeksom 1,76, Sjeverna Makedonija (2,13) i Srbija (2,31) [6]. Tim rezultatima vidljivo je kako je Hrvatska uvelike zahvaćena ovim fenomenom te da ima potrebe uvesti učinkovite mjere poput poboljšanja kvalitete života i osiguranja radnih mjesta kako bi se zaustavilo dodatno iseljavanje visokoobrazovanih, kvalificiranih radnika.

Medicinske sestre su najveća radna snaga u zdravstvenim službama. Ova će sila postajati sve potrebija kako stanovništvo stari i pati od kroničnih nezaraznih bolesti. Ta situacija predstavlja brojne izazove za zdravstvene službe u smislu rukovođenja ljudskim resursima u sestrinstvu. Postoji niz ključnih problema koji pridonose nedostatku sestara u profesiji, uključujući nedostatak ulaganja u to područje i povećanu ravnodušnost prema njemu [7].

Veliki javnozdravstveni problem u cijelom svijetu jest nedostatak medicinskih sestara. Značajan broj seli se u razvijene zemlje. Predstavlja napore i prepreke u pružanju osnovnih zdravstvenih i javnozdravstvenih programa, te veliki problem za gospodarski rast i razvoj. Medicinske sestre i tehničari najčešće migriraju zbog potreba za bržim

profesionalnim razvojem i boljom kvalitetom života i osobnom sigurnošću. Manjkom osoblja povećavaju se radna opterećenja i razina stresa, što još dodatno demotivira osoblje [8,9]. Također, smatraju da mogu pronaći bolje prihode, bolje prilike za posao i više zadovoljstva na poslu. Međutim, također je zabrinjavajuće da te medicinske sestre i tehničari napuštaju svoje domovine u svojoj najproduktivnijoj dobi, odnosno između 25 i 40 godina [8,9,10].

2. Migracije i pojam „odljev mozgova“

Riječ migracija podrijetlo ima u latinskoj riječi migratio, migrare, što bi u prijevodu značilo lutanje, kretanje, seljenje. U svakoj migraciji ključno je kretanje, ali nije svako kretanje migracija [11]. Migracije se u širem smislu odnose na svaki oblik preseljenja, privremene ili stalne promjene prebivališta s jednog područja (država, regija, grad) na drugo. Po svrsi migriranja razlikujemo migracije. Tako razlikujemo ekonomske, obrazovne, obiteljske, političke te ratne migracije [12]. Pojam "migracija" općenito se odnosi na trajne promjene prebivališta, dok se "cirkulacija" odnosi na privremene promjene. Zemlje koje najčešće iseljavaju su one s gospodarstvima u razvoju ili nerazvijene zemlje, dok su razvijenije zemlje (Kanada, SAD, Novi Zeland i Australija) najčešća odredišta useljavanja. Procjena je da oko 20 milijuna ljudi stalno živi izvan svoje domovine, da su milijuni izbjeglica protjerani iz svojih domovina, da stotine tisuća ljudi trenutno živi i radi u inozemstvu, te da se broj neprijavljenih radnika u stranim zemljama također penje na milijune [13]. Sociolozi objašnjavaju kako ljudi generalno žive sjedilačkim načinom života te da se kreću samo kada moraju. Odnosno, kako bi stekli nešto novo ili ako im ne odgovaraju uvjeti kao npr. ekonomska situacija ili korupcija zemlje u kojoj žive. Zadržavanje vlastite egzistencije je također jedan od uvjeta migracije. Kao dva osnovna pokretača migracije može se navesti nužda ili vlastita egzistencija [12]. Podatci Državnog zavoda za statistiku iz 2001. godine govore kako u inozemstvu živi 189.196 hrvatskih državljana, od kojih je 124.179 zaposleno. To znači da više od četvrt milijuna hrvatskih građana živi i radi u inozemstvu. Najviše hrvatskih državljana živi u Njemačkoj (97.771) ili Austriji. U pet godina, od 1998. do 2002. iz Hrvatske se ukupno iselilo 47 085 ljudi [14].

Pojam „odljev mozgova“ obuhvaća specifičan oblik migracije visokoobrazovanog stanovništva neke zemlje. Nositelji privrednog i društvenog razvoja svake zemlje su visokoobrazovani stručnjaci, intelektualci, znanstvenici te ih se zbog toga naziva ljudskim kapitalom. Za svaku zemlju koja želi povećati vlastitu proizvodnju i standard nužno je školovati vrhunske stručnjake. Iz tog razloga, dobri studenti dobivaju stipendije i omogućuje im se kvalitetno školovanje, odnosno ulaže se dio državnog prihoda za njihovo školovanje i usavršavanje.

Nažalost, baš takvi stručnjaci koji su u društvu najpotrebniji, nerijetko odlaze te se zapošljavaju u drugim zemljama. Pojam „brain drain“ obuhvaća odlazak visokoobrazovanih stručnjaka što označava gubitak za zemlju koju napuštaju, dok „brain gain“ podrazumijeva dobitak za zemlju u koju dolaze [14].

2.1. „Odljev mozgova“

Sam pojam „Odljev mozgova“ počinje se upotrebljavati u Velikoj Britaniji 1962. godine. Tada je taj pojam označavao odlazak školovanih ljudi (znanstvenici, inženjeri) iz Velike Britanije u Sjevernu Ameriku. Od tada, taj izraz se koristi za prikazivanje migracije obrazovane radne populacije iz zemalja u razvoju u razvijenu zemlju [15].

„Odljev mozgova“ je prisutan u svim zemljama, međutim učestaliji je u zemljama u razvoju. Postoji mogućnost javljanja „brain gaina“. On se veže uz povećano ulaganje u znanje u zemljama u razvoju sa svrhom smanjenja migracije iz istih. Emigracija visokoobrazovanog stanovništva ima jako negativne utjecaje na razvoj njihove matične zemlje. U samo 15 godina, s južne hemisfere iz država u razvoju iselilo se čak 400 000 znanstvenika, stručnjaka i intelektualaca. Iseljenja su prije svega bila u SAD, Kanadu i Veliku Britaniju. Zemlje u razvoju iseljavanjem vrhunskih stručnjaka gube jako puno, dok, s druge strane, razvijene zemlje dodatno potiču imigraciju vrhunskih stručnjaka jer to dodatno potiče ekonomski razvoj zemlje. Važno je spomenuti i pojam cirkulacije visokoobrazovanog stanovništva. Cirkulacija označava pozitivnu pojavu gdje visokoobrazovani kadar odlazi u inozemstvo radi prikupljanja znanja te iskustva, a nakon toga vraćaju se u matičnu zemlju raditi [1].

Čak 40 – 45% dugotrajnog ekonomskog razvitka zemlje može se povezati sa ljudskim kapitalom. Nakon II. Svjetskog rata dolazi do promjena u imigracijskoj politici SAD-a, Australije, Kanade i mnogih drugih, čime se prioritet u imigraciji stanovništva daje visokoobrazovanim stručnjacima [14]. Emigracije su uzrokovane potisnim razlozima (push factors) i privlačnim razlozima (pull factors). Zbog potisnih razloga pojedinac odlučuje napustiti zemlju, dok su privlačni razlozi, razlozi zbog kojih pojedinac odluči izabrati neku drugu zemlju. U potisne razloge ubrajaju se: nezaposlenost, loše

ekonomske prilike, nestabilna politička situacija, diskriminacija, nedostatak mogućnosti napredovanja. Privlačne razloge čini veća zarada, bolji životni uvjeti, više prilika za napredovanjem, veća mogućnost zapošljavanja [11].

Važno je spomenuti migracijsku politiku države. To je sposobnost države da pridobije imigrante koji će zamijeniti iseljeno stanovništvo te tako pomoći gospodarstvu i nastavku razvitka države. Pristupom u Europsku uniju, Republika Hrvatska je postala dostupnija emigrantima nego što je to prije bio slučaj. No, unatoč tom, Hrvatska i dalje ima negativan migracijski saldo, te se slovi kao zemlja emigracija. Podaci iz 2015. govore kako najviše imigranata dolazi iz susjedne Bosne i Hercegovine, gotovo 20%, zatim slijede Republika Slovenija i Njemačka [16].

2.1.1. „Odljev mozgova“ u Hrvatskoj

Tradicionalno, Hrvatska je uglavnom bila prostor iseljavanja. Emigracije su većinom potaknute ekonomskim i političkim motivima. Možemo reći kako je emigracija u Hrvatskoj, nažalost, dobila trajna obilježja kroz povijesna razdoblja te se to proteže do danas [17]. Povećano iseljavanje iz Republike Hrvatske povezano je sa ulaskom u Europsku uniju 2013. godine. Gospodarska i ekonomska slika Hrvatske narušena je smanjivanjem stope zaposlenosti, te povećavanjem visoke stope nezaposlenosti koja postaje dugoročna nezaposlenost. Samim time, opada kvaliteta života i dolazi do nedostatka prilika za posao u struci što potiče visokoobrazovani kadar na iseljenje iz Republike Hrvatske [1].

U razdoblju od 1993. do 2003. godine iz RH je otišlo između 5000 i 150 000 visokoobrazovanih mladih ljudi. U 2004. godini, čak 50 do 70% mladih razmišljalo je o odlasku iz Hrvatske. Zabrinjavajuće je da je odlazak visokoobrazovanog stanovništva u tom periodu državu koštao milijune dolara. Stvarno stanje ovog fenomena je i dalje nepoznato jer se ne zna točan broj, kao ni financijska šteta koja je nanesena [14].

Postoje brojna istraživanja koja pokazuju da se posljednjih godina nastavio trend iseljavanja mladih, obrazovanih ljudi. Podaci o tome mogu se pronaći u najnovijem

izvješću Eurostata. 348 300 radno sposobnih pojedinaca u dobi od 20 do 64 godine te s hrvatskim državljanstvom, duže od godinu dana živi u drugim državama EU. To je 31% ili 82 300 ljudi više nego 2013. godine kada je Hrvatska ušla u EU. Lošija od Hrvatske jedino je Rumunjska čiji radnici u državama EU čine 19% od ukupnog radno sposobnog stanovništva, te Litva koja 15% svojih radnika ima izvan granica države. Također prema podacima Eurostata, 80% hrvatskih državljanina koji žive izvan Hrvatske je zaposleno, što ih stavlja na sami vrh zaposlenosti među emigrantima EU, ali je i više od stope zaposlenosti u Hrvatskoj koja je 63,6% [18]. U razdoblju od 2013. do 2017. broj hrvatskih građana sa završenim fakultetom koji rade u drugim državama EU narastao je sa 36 600 na 60 600. Brojka od 24 000 visokoobrazovanih ljudi je razlika između onih koji su u tom periodu otišli, te onih koji su se u tom istom periodu vratili u Hrvatsku. Pretpostavlja se kako su se stariji od 60 vratili, dok je veći broj mladih koji su otišli. Eurostat je u obzir uzeo samo one koji žive najmanje 12 mjeseci u drugim državama EU ili imaju namjeru ostati barem godinu dana [18].

Dr. Marijana Adamović sa Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu je istaknula kako su navedeni podaci i više nego zabrinjavajući. Istraživanje koje je provela pokazuje kako mladi sve više uče strane jezike kako bi lakše pronašli posao u inozemstvu, i to u struci. Prije je visokoobrazovanom stanovništvu glavni razlog za iseljenje bilo napredovanje ili usavršavanje u poslu, dok danas je to materijalni standard, plaća te pronalazak posla [19].

2.2. Migracije stanovništva Republike Hrvatske u 2019. godini

Državni zavod za statistiku unutar svoga Priopćenja dao je podatke o vanjskoj i unutarnjoj migraciji stanovništva RH u periodu od 2010. do 2019. godine. Vanjska migracija podrazumijeva doseljavanje u Hrvatsku iz inozemstva, te se doselilo 37 726 osoba. Iz Hrvatske se odselilo 40 148 osoba. Migracijski saldo je negativan te iznosi – 2 422. Čak 48% odseljenog stanovništva otišlo je u Njemačku, dok je najveći

postotak doseljenog stanovništva došlo iz Bosne i Hercegovine (31%). Najveći broj doseljenih imao je grad Zagreb (20,3%) te Splitsko – dalmatinska županija. Od ukupnog broja odseljene populacije, prvi je grad Zagreb sa 18,2%, zatim Osječko – baranjska županija sa 7,6% i Zagrebačka županija za 7,3% [20].

U 2019. godini najveći pozitivan saldo imao je grad Zagreb sa 3 697 osoba, dok najveći negativan saldo ukupne migracije stanovništva imaju Osječko – baranjska županije, i Vukovarsko – srijemska županija [20].

2.3. Programi akademske mobilnosti

Programi akademske mobilnosti podrazumijevaju privremeni boravak studenata, profesora ili ne nastavnčkog osoblja fakulteta na nekom drugom fakultetu u svrhu studiranja, usavršavanja ili zaposlenja. Takva mobilnost je vrlo važna jer predstavlja pozitivni pomak na individualnoj, društvenoj ali i institucionalnoj razini. Najveća prednost akademske mobilnosti je povećanje zapošljavanja pojedinca. Učenje stranog jezika, druge kulture, sklapanje poznanstava te naravno proširivanje znanja i vještina izuzetno su važni za osobni razvoj pojedinca [21, 22]. Najpopularniji primjer akademske mobilnosti je program Erasmus+ koji je financiran od strane Europske unije. Služi kao podrška mladima u obrazovnom sustavu kroz različite programe mobilnosti, stručne prakse i volonterske projekte. Kroz te programe mladi stječu različita iskustva u inozemstvu. Hrvatska se ovom projektu priključila 2009. godine te od tada bilježi porast broja studenata i pripravnika koji odlaze na obrazovanje ili usavršavanje. Studenti najčešće biraju mobilnost u trajanju od jednog semestra, dok stručna praksa tek polako postaje popularnija među studentima. Najviše studenata iz Hrvatske odlazi u Španjolsku, Njemačku i Italiju [23].

Postoje važne razlike između akademske mobilnosti i odljeva mozgova. Mobilnost se odnosi na privremeno napuštanje domovine ili sveučilišta radi studiranja ili rada negdje drugdje, dok se odljev mozgova odnosi na ljude koji trajno napuste svoju domovinu ili sveučilište radi studiranja ili rada negdje drugdje. Cirkulacija mozgova danas je češća od odljeva mozgova, a taj će se trend vjerojatno nastaviti. U Zavodu za

razvoj školstva smatraju da mobilnost studenata nije jedini razlog odlaska visokoobrazovanih iz zemlje. Postoje širi društveni problemi koje treba rješavati. Taj je problem povezan s ograničenim brojem radnih mjesta dostupnih mladim, ambicioznim ljudima s visokim stupnjem obrazovanja [1]. Kroz programe stipendiranja moguće je potaknuti povratak stipendista i spriječiti mogući odljev mozgova. To je moguće, primjerice, ako ugovor obvezuje stipendista da se vrati u Hrvatsku ili svoju matičnu instituciju. Programi stipendiranja također se mogu usmjeriti na stipendiranje deficitarnih zanimanja na tržištu rada, čime će studenti koji ih dobiju imati veće izgleda za posao nakon završetka stipendiranja [23].

2.4. Čimbenici iseljavanja

Kao što je već navedeno, emigracije uzrokuju potisni i privlačni čimbenici, a njima su opisane ekonomske i društvene prilike u zemlji iz koje se odlazi te u zemlji imigracije. Push faktori ili potisni čimbenici utječu na pojedinca da napušta zemlju, a zbog pull factora odnosno privlačnih čimbenika pojedinac odabire neku drugu zemlju. Potisni čimbenici su loši ekonomski uvjeti u domovini, nezaposlenost, diskriminacija, nestabilna politička situacija te različita neslaganja s vrijednosnim sustavom zajednice. Privlačni čimbenici za useljenike su bolji ekonomski i politički uvjeti u zemlji u koju doseljavaju, bolji uvjeti zapošljavanja, bolji radni i životni uvjeti, veća primanja te povoljnije prilike za stručno usavršavanje i napredovanje [14].

Kao jedan od važnijih potisnih faktora napuštanja zemlje može se istaknuti nezaposlenost. Rješenje ovog problema može biti:

- Reforma obrazovnog sustava kao strategija socioekonomskog razvoja koje bi omogućila korištenje stečenih znanja i vještina nakon školovanja
- Poboljšati radne uvjete,
- Povećati plaće visokoobrazovanima,
- Postići optimalni odnos između broja stanovnika, mogućeg izvora kapitala u toj zemlji i stope zaposlenosti [24].

Kao što se i pretpostavljalo, mladi većinom iseljavaju jer teže boljim obrazovnim programima i prilikama za zaposlenje. Podaci Eurobarometra iz 2016. godine pokazuju kako 32% mladih Europljana želi studirati, usavršavati se ili raditi u nekoj drugoj europskoj zemlji. Najviše je mladih iz Švedske sa ovakvim ambicijama, dok su mladi iz Hrvatske pri samom dnu te ljestvice. Ukoliko govorimo o preseljenju radi obrazovanja ili pronalaska posla, tada smo u skladu sa europskim prosjekom (32% slučajeva)[25].

3. Migracije zdravstvenih djelatnika

Zdravstvo u cijelome svijetu je suočeno sa velikim izazovima koji su uzrokovani problemima sa radnom snagom. Nedostatak radne snage je veliki problem iz razloga što postoji sve veća potreba za obrazovanjem novih mladih ljudi što stvara velike troškove, ali i smeta zdravstvenom sustavu i kvaliteti pružene usluge. Nedostatak radne snage iz područja zdravstva je po Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) fenomen prisutan u svim državama svijeta, ali ipak se najčešće javlja u državama u kojima je kvaliteta zdravstvenih usluga najlošija, odnosno države koje slove za najmanje kvalitetne [26]. U brojnim istraživanjima najčešći uzroci nedostatka radne snage su: konflikti među zaposlenima, političke i socijalne nestabilnosti te nedovoljno ulaganje u zdravstveni sektor. Sve to, uz otkaze uzrokuje migracije zdravstvenih djelatnika u države koje pružaju bolje uvjete za rad ili za život općenito. Kao glavni uzrok migracije potrebno je istaknuti nezadovoljstvo poslom [27].

3.1. Migracije liječnika

Republika Hrvatska trenutačno je u ozbiljno deficitu liječnika. 2007. godine zabilježen je manjak od 328 internista, 319 kirurga, 209 ginekologa i 69 pedijatra u hrvatskim bolnicama [28]. Prema procjenama Hrvatske liječničke komore u RH nedostaje preko 4 000 liječnika. U 2013. godini bilo je samo 304 nezaposlena liječnika, u usporedbi sa 345 000 nezaposlenih osoba [29].

Istraživanja iz 2000. godine pokazuju kako najveći postotak zaposlenih stranih liječnika imaju najrazvijenije zemlje kao što su: Novi Zeland (46,9%), Australija (42,9%), Irska (35,3%), Kanada (35,1%), UK (33,7%) i SAD (24,4%) [30].

3.2. Migracije medicinskih sestara/tehničara

Veliki javnozdravstveni problem u cijelom svijetu jest nedostatak medicinskih sestara. Migracije su krive za te trenutne krize, a sigurno je kako značajan broj medicinskih sestara/tehničara seli u razvijenije zemlje. Istraživanje pokazuje da su migracije medicinskih sestara prvenstveno motivirane potrebom za profesionalnim napretkom, boljom kvalitetom života i osobnom sigurnošću [8]. Trenutni tokovi migracija medicinskih sestara je iz država s niskim dohotkom u države sa srednjim ili visokim dohotkom, što povećava zabrinutost. Pretpostavlja se da prakse zapošljavanja u zemljama poput Irske potiču ovaj način migracije [9]. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju omogućeno je slobodno kretanje radne snage. U posebno teškoj situaciji su zemlje u tranziciji, a jedna od njih je i Hrvatska, zbog migracije visokoobrazovanog stanovništva sa područja zdravstvene zaštite ali i drugih djelatnosti [31].

Podaci o broju liječnika iz 2009. godine pokazuju kako Hrvatska ima 0,27% liječnika na 1000 stanovnika te tako zaostaje za zemljama Europske unije (0,33% na 1000 stanovnika) ali i za zemljama regije (0,3% na 1000 stanovnika). Ništa bolja situacija nije ni sa brojem medicinskih sestara, u Hrvatskoj u 2009. godini bilo je 0,51% na 1000 stanovnika, dok prosjek zemalja Europske unije iznosi 0,82% na 1000 stanovnika [32]. Na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje u prosincu 2017. godine bilo je 1019 nezaposlenih medicinskih sestara/tehničara te 76 liječnika. Krajem kolovoza 2018. taj broj je iznosio 106 nezaposlenih liječnika te 746 nezaposlenih medicinskih sestara/tehničara. Očito je da se broj nezaposlenih medicinskih sestara/tehničara smanjio [33]. Emigracija ovog kadra iz RH može se smatrati jednim od razloga smanjenja nezaposlenosti medicinskih sestara/tehničara.

Od 2013. odnosno ulaska Hrvatske u Europsku uniju pa do 2018. emigriralo je 926 medicinskih sestara/tehničara, dok ih je čak 1829 zatražilo potvrde radne licence s ciljem rada izvan Republike Hrvatske. Neke procjene govore da u Hrvatskoj nedostaje između 8000 i 12000 medicinskih sestara [33].

Gubitak zdravstvenog osoblja može imati veliki značaj na sposobnost zdravstvenog sustava da pruži odgovarajuću skrb. Iskusniji radnici migriraju jer posjeduju poželjne vještine. Nedostatkom osoblja povećava se opterećenje na preostalom osoblju i

povećava se razina stresa. Osoblje će možda morati prilagoditi svoj standard skrbi kako bi se nosilo s povećanim radnim opterećenjem [8].

Politička analiza Europske komisije pokazala je da je iseljavanje zdravstvenih radnika najjače izražen iz istočne i južne Europe. Te zemlje zapravo educiraju svoj zdravstveni kadar za bogatije susjede [34]. Zabrinjavajuća jest činjenica kako medicinske sestre/tehničari migriraju najčešće u svojoj najproduktivnijoj dobi, odnosno između 25-40 godina [10]. Ključan čimbenik u zapošljavanju, ali i zadržavanju medicinskih sestara/tehničara jest zadovoljstvo [35]. Pretpostavka je da će broj zdravstvenih radnika opadati tijekom sljedećeg desetljeća zbog starenja radne snage, ali i zbog toga što dolazi do pada broja mladih žena koje se odlučuju na ovu profesiju [7]. Potrebno je suočiti se sa starenje zdravstvenih radnika. U odnosu na stanje iz 1995., prosječna dob svih zdravstvenih djelatnika se povećala za 5,9 godina te sada iznosi 49,5 godina [15]. Dugi problem jest napuštanje profesije sestriinstva. Studija provedena u Sjedinjenim Američkim državama na Floridi došla je do rezultata kako medicinske sestre/tehničari koji imaju niži stupanj obrazovanja su skloniji napuštanju svoje profesije u početku karijere. U Švedskoj je otkriveno kako je svaka peta medicinska sestra u prvih pet godina svoje karijere razmišljala o napuštanju te profesije. U Finskoj su otkrili da medicinske sestre u početnim godinama svoje karijere imaju jače želje da napuste profesiju te da su posebno pod stresom [36].

Medicinske sestre kao glavni razlog nezadovoljstva, a time i glavni motiv napuštanja posla, navode teške uvjete rada koji su uzrokovani nedovoljnim brojem zaposlenih i nezapošljavanjem novog kadra. Neki od razloga su također i nemogućnost napredovanja u struci prema razini obrazovanja i radnom iskustvu, te neplaćeni prekovremeni sati, umor i iscrpljenost [37].

Sindrom izgaranja također je jedan od razloga zbog kojih medicinske sestre/tehničari napuštaju svoju profesiju. Zna se kako je dobro zdravstveno stanje i zadovoljavajuća samoprocjena vlastitog zdravlja bitna za dobro obavljanje posla [16].

3.3. Uzroci migriranja

Migriranje radno sposobnog stanovništva Hrvatske postaje društveni fenomen. Uvjetovano je raznim čimbenicima: ekonomski, socijalni, demografski, kulturni. Pristup toj tematici zbog toga mora biti višedimenzionalan [32].

1895. godine E.G. Ravensten istražuje i objavljuje rad na temu migracija u Velikoj Britaniji, kasnije se taj rad proširio na Sjevernu Ameriku i Europu. Tijekom godina mnogi drugi autori nadopunjavaju i analiziraju njegove ideje, a najpoznatiji je Everett S. Lee. On je izdvojio četiri čimbenika koji utječu na migriranje:

- „- čimbenici povezani uz mjesto podrijetla migracije,
- čimbenici povezani uz odredište migracije,
- prepreke koje se postavljaju migraciji između mjesta podrijetla i odredišta,
- raznovrsni i osobni čimbenici koji modificiraju gornje čimbenike u smislu odluke o migraciji“ [38].

Prema njegovoj teoriji odredišta za migrante mogu imati pozitivan, negativan i neutralan utjecaj. Svaki od čimbenika djeluje drugačije na pojedinca što može značiti da čimbenik koji je za nekoga negativan, za drugu osobu može biti potpuno neutralan, a na trećega može djelovati pozitivno [39].

Socijalni uvjeti i egzistencija su važan čimbenik za migracije zdravstvenih radnika iz siromašnih država. Neki od važnih čimbenika u migraciji zdravstveni djelatnika je i:

- osobni/obiteljski/profesionalni čimbenik – povećava se vjerojatnost migracije relativno mlađih ili obrazovanijih radnika;
- organizacijski čimbenik – npr. nedostatak medicinske opreme, previše posla, neodgovarajuća plaća, nemogućnost napredovanja;
- čimbenici zdravstvenog sustava – npr. neadekvatno planiranje ljudskih resursa, nedostatak strategije razvoja, nedovoljno financiranje zdravstvene zaštite;
- opći okolinski čimbenici - loša gospodarska situacija (visoka stopa inflacije, niska stopa gospodarskog rasta, klimatske promjene);
- ostali čimbenici – npr. zakonska regulativa (priznavanje diploma, licenciranje liječnika) [32].

3.3.1. Profesionalni razvoj

Prije svega, važno je napomenuti kako su medicinske sestre/tehničari motivirani i ohrabreni, te da posebno teže osobnom i poslovnom razvoju. Problemi u suvremenom sestrinstvu najviše se očituju u neadekvatnom obrazovanju i nemogućnosti napredovanja u struci. Stručno usavršavanje koje medicinske sestre posjeduju stečeno je iskustvom i vlastitim entuzijazmom kroz rad, ali to se ne može realizirati kao stečeno iskustvom u sustavu obrazovanja [40]. Medicinske sestre traže teoretska i praktična pozitivna učenja. Osobni cilj tada postaje primjena novih znanja, spoznaja i vještina. Takva očekivanja često zahtijevaju fizički premještaj pojedinca u druge jedinice, nove institucije a u nekim slučajevima i u druge zemlje. Kvalificirani stručnjaci migriraju s očekivanjem pronalaska bolje i isplativije karijere te često koriste poslijediplomske studije u inozemstvu kao polazišnu točku. Na globalnoj razini, želja za migracijom se povećava sa stupnjem specijalizacije ili više prakse kao i s većom razinom obrazovanja [41].

3.3.2. Kvaliteta života

Tendencija tijekom migriranja jest kretanje iz ruralnih u urbana područja, te iz zemalja u razvoju u razvijenu industrijaliziranu zemlju. Temeljni razlog značajnog postotka ovakvog kretanja je traženje višeg životnog standarda, bolju kvalitetu života i poboljšanje socioekonomskih prilika za sve članove obitelji što uključuje obrazovanje, socijalnu pomoć, zapošljavanje. Glavni uzrok promjene posla u sestrijskoj profesiji povezan je s problemima na radnom mjestu. Istraživanjem u SAD-u došlo je do zaključka kako je glavni uzrok sve veći zahtjevi tržišta, potkrijepljen skrivenim čimbenicima kao što je nezadovoljstvo poslom, nadređenima i mogućnošću napredovanja [41]. Glavni uzroci stresa za liječnike prvenstveno su financijske prirode, zatim organizacijski i prostorni problemi.

Medicinske sestre/tehničari kao stresore uz financijske mogućnosti naveli su i mali broj djelatnika [42].

3.3.3. Profesionalna sigurnost

Osobna sigurnost je sve važniji faktor u sestrinstvu. Postoji niz čimbenika koji mogu potaknuti promjene unutar zdravstvenog sektora, uključujući promjene u vanjskom okruženju. Slovačka navodi da su zdravstveni radnici treće najrizičnije zanimanje promatrajući zanimanja pogođena različitim rizicima. Medicinske sestre svakodnevno su izložene biološkim, kemijskim, fizičkim i socijalnim rizicima, a često nema dovoljno dostupnih resursa za nabavu zaštitne opreme i materijala. To medicinske sestre izlaže većem riziku od razvoja zdravstvenih problema i otežava pružanje kvalitetne skrbi pacijentima. U SAD-u medicinske sestre imaju treću najveću stopu ozljeda i bolesti, čak prije rudara i građevinaca. Sestrinstvo se često kategorizira kao jedno od najopasnijih zanimanja na svijetu zbog profesionalnih rizika prisutnih u radnom okruženju. U mnogim zemljama ne postoje zakoni koji reguliraju rizike za zdravlje na radu niti metode provedbe kontrole. Postoje zemlje u kojima zdravstvena zaštita nije obuhvaćena nacionalnim zakonima o zdravlju i sigurnosti na radu, zbog čega su zaposlenici ranjivi na profesionalne bolesti [41]. Ozbiljnu zabrinutost osoblja predstava nasilje u ranoj okolini koje se povećava. Prema Međunarodnoj organizaciji rada, neka su zanimanja, poput zdravstvenog sektora, posebno rizična. U jednoj nordijskoj zemlji zdravstveni sektor odgovoran je za 24% zabilježenog nasilja na radnom mjestu, daleko više od bilo kojeg drugog sektora. Postoji veza između socijalne nestabilnosti i migracija. Rat se pokazao kao glavni pokretač i faktor migracije zdravstvenih radnika. U zadnjem desetljeću dolazi to dramatičnog povećanja broja raseljenih osoba i izbjeglica. Prema Međunarodnom odboru Crvenog križa (ICRC), procjenjuje se da je 1999. bilo 21,5 milijuna izbjeglica i dodatnih 30 milijuna raseljenih osoba. Ti su pojedinci bili prisiljeni napustiti svoje domove i poslove kao rezultat prirodne katastrofe ili

oružanog sukoba. Sestre i njihove obitelji doživjele su traumatične posljedice iznenadne i prisilne migracije [41].

3.4. Namjere migracija studenata sestrinstva

Broj stručnjaka s međunarodnim obrazovanjem značajno se povećao u posljednjih tridesetak godina zbog širenja globalne korporativne suradnje i transnacionalnih društvenih mreža. Broj studenata upisanih u inozemne institucije dramatično je porastao između 1975. i 2009., s 0,8 milijuna na 3,7 milijuna. Fenomen visokoobrazovanih pojedinaca koji migriraju u druge zemlje iz akademskih razloga postavlja važna pitanja o razlozima i učincima ove značajne demografske promjene. Fenomen migranata koji su napustili svoju zemlju podrijetla kako bi stekli višu razinu vještina ili obrazovanja u inozemstvu, a zatim se nisu vratili kući u obrazovnim krugovima opisuje se kao "odljev mozgova" [43]. Provedeno je istraživanje o namjerama emigracije studenata sestrinstva s Hrvatskog katoličkog sveučilišta. Cilj ovog istraživanja je odrediti razlike u stavovima između studenata na preddiplomskoj odnosno diplomskoj razini studija, redovnog i izvanrednog studija, odnosno između zaposlenih i nezaposlenih studenata, te razlike u stavovima ovisno o obiteljskom statusu. Proveden je anonimni anketni upitnik sa 27 pitanja na koji je odgovorilo 149 studenata. Najviše ispitanika bilo je u dobnoj skupini ispod 36 godina. Rezultati pokazuju kako su ispitanici u prosjeku nezadovoljni sa trenutnom situacijom u Republici Hrvatskoj. Iako, većina ispitanika ne planira, odnosno tek razmišlja o napuštanju RH. Glavni motiv odlaska iz RH je zaposlenje u nekoj drugoj zemlji te se većina ispitanika ne bi vraćala nazad. Najčešće zemlje za emigraciju su Njemačka, Irska, Austrija, Velika Britanija. Gotovo polovica ispitanika bi trajno ostalo u inozemstvu. 88,2% ispitanika je odgovorilo da je netko od njihovih prijatelja ili rodbine napustio Hrvatsku u zadnjih nekoliko godina. Većina ispitanika smatra da će im školovanje na Sveučilištu pomoći u slučaju da odluče napustiti Hrvatsku. Ispitanici stariji od 36 godina većinom ne planiraju napuštanje

RH u odnosu na mlađe od 30 godina. Značajno češće o odlasku razmišljaju ispitanici koji nisu u stalnom radnom odnosu. Također, oni koji su u braku ne planiraju odlazak u odnosu na ostale ispitanike [33].

4. Migracije u vrijeme pandemije COVID – 19

Na vanjski i unutarnji tijek migracija znatno je utjecala pandemija uzrokovana virusom SARS-CoV-2. U Hrvatskoj prvi zabilježeni slučaj zaraze bio je 25. veljače 2020. godine. Skoro sve europske zemlje, osim Švedske su kao jednu od mjera sprječavanja širenja zaraze uvele različite mjere, između ostalog i ograničili kretanje stanovništva [21]. Dalje širenje pandemije značajno je uticalo na prostornu mobilnost stanovništva i migracije. Ograničenja prekograničnog kretanja i putovanja i uvođenje karantenskih mjera naglo su zaustavili ne samo međunarodne migracije, već i migracije unutar granica nacionalnih država. Važno je napomenuti da se mjera ograničavanja kretanja radi suzbijanja i borbe protiv epidemijskih bolesti koristila u povijesti u raznim političkim i upravnim sustavima, o čemu svjedoči niz primjera iz antike i rano modernih država prije 20. stoljeća [44]. Zatvaranje granica je imalo najveći utjecaj na radnu populaciju, koju čini gotovo 272 milijuna ljudi u svijetu, odnosno dvije trećine populacije međunarodnih migranata. Migrantski radnici su imali izbor hoće i prihvatiti takvu situaciju te riskirati vlastito zdravlje ili će ostati bez posla. Za primjer toga imamo Sloveniju gdje radi mnogo hrvatskih radnika, a u jednom trenutku pandemije bila je proglašena visokorizičnom gdje se nije preporučivao dolazak [21]. Za vrijeme pandemije zabilježen je i znatno manji interes studenata za programe akademske mobilnosti, te je pravo iskustvo zamijenjeno virtualnom mobilnošću.

S obzirom da je sve oko pandemije COVID – 19 još uvijek aktualno, tek nam preostaje vidjeti stvarne statističke podatke o akademskoj mobilnosti tijekom zadnje dvije akademske godine. Pandemije je neminovno utjecala i na odluku diplomiranih studenata o iseljavanju iz matične zemlje te odlasku u inozemstvo radi pronalaska posla.

4.1. COVID – 19 i radne migracije

U zemljama sa visokim dohotkom, radni migranti čine 68% ukupnog broja međunarodnih migranata. Prema Međunarodnoj organizaciji rada (ILO), većina radnika migranata nalazi se u Sjevernoj Americi (23%) i Sjevernoj, Južnoj i Zapadnoj Europi (23,9%). Neupitan je značaj migrantskog rada u takozvanim neophodnim profesijama. Međutim, očekuje se da će ova kategorija biti pogođena otpuštanjima i gubitcima radnih mjesta zbog negativnih posljedica pandemije na gospodarstvo. Migranti su ranjiva grupa zbog neadekvatnih životnih i radnih uvjeta u kojima neki od njih žive. Dostupnost odgovarajućih zdravstvenih i socijalnih usluga svim radnicima, pa tako i migrantima koji nemaju reguliran radni odnos, ključni je čimbenik u sprječavanju širenja bolesti. U petnaest zemalja koje su najviše pogođene COVID-19, najmanje deset zemalja u sektoru zdravstvenih usluga ovisi o radnicima rođenim u inozemstvu. To uključuje SAD, Španjolsku, Italiju, Njemačku, Francusku, Ujedinjeno Kraljevstvo, Belgiju, Nizozemsku, Kanadu i Švicarsku. Većina stranih doktora u SAD i Velikoj Britaniji u 2016. godini školovala se u Indiji i Pakistanu. Nedostatak zdravstvenih radnika u većini visokorazvijenih zemalja prisutan je dugi niz godina, a pogoršan je pandemijom COVID-19. Pandemija COVID-19 također je naglasila ulogu migrantske radne snage u globalnoj ekonomiji i izazove s kojima će se određeni sektori suočiti ako se ograniči kretanje migranata. Svakodnevni putnici koji prelaze državne granice radi posla posebno su ugroženi prema novom režimu ograničavanja prostorne mobilnosti tokom pandemije COVID-19. To je zato što se ne moraju suočiti samo sa ograničenjima jedne zemlje, već i sa ograničenjima drugih, najčešće susjednih zemalja. Uvođenje strožih graničnih kontrola i pravila izolacije migranata onemogućuje im obavljanje svakodnevnih poslova, s očiglednim financijskim posljedicama. U hrvatskim medijima, na početku uvođenja mjera prevencije i zaštite od koronavirusa u ožujku 2020. godine, navodi se primjer radnika iz Karlovačke županije kojima je svakodnevno onemogućeno putovanje u slovensku Belu krajinu. To je učinjeno jer je taj dio Slovenije proglašen posebnim područjem visokog rizika od širenja koronavirusa. Prema izjavi župana, nekoliko stotina hrvatskih građana našlo se pred izborom hoće li otići na posao i ostati u Sloveniji

sljedeća dva tjedna ili će se nakon posla vratiti u Hrvatsku i sljedećih četrnaest dana provesti u samoizolaciji. Europska komisija dala je dopuštenje europskim zemljama za prijevoz lijekova, zaštitne opreme i drugih potrepština u svrhu liječenja, kao i uslugu prijevoza robe bitne za funkcioniranje unutarnjeg tržišta Europske unije. Ali takozvana neobvezna putovanja, postupci povratka i preseljenja ljudi koji traže ili primaju azil i slobodno kretanje radnika su zaustavljeni. Komisija je izdala smjernice s namjerom olakšavanja prelaska granice. Potrebni radnici zaposleni u ključnim djelatnostima su zdravstveni radnici, zdravstveni djelatnici, proizvođači hrane i sezonski radnici [44].

5. Empirijski dio rada

Obrada podataka napravljena na temelju istraživanja provedenog u prvoj polovici rujna u Republici Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno putem anonimnog anketnog upitnika. „Anketna metoda je poseban oblik ne-eksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljen odgovarajućim standardiziranim nizom pitanja“ [45] U anketiranju je sudjelovalo 158 studenata sestrinstva a čiji su odgovori vidljivi u nastavku. Anketa je bila objavljena na različite Facebook grupe u kojima se nalaze studenti sestrinstva. Obuhvaća studente različitih godina studija, odnosno preddiplomske i diplomske razine.

5.1. Ciljevi rada

- Utvrditi postoji li razlika u želji za iseljavanjem iz Republike Hrvatske između studenata preddiplomske i diplomske razine studija.
- Usporediti želju za pronalaskom posla u inozemstvu između studenata koji trenutno rade u struci i onih koji ne rade.
- Ustanoviti postoji li veća želja za odlaskom u inozemstvo između osoba koji imaju neku blisku osobu već tamo i onih koji nemaju.
- Saznati potencijalne faktore za iseljavanjem iz Hrvatske odnosno za ostanak u Hrvatskoj.

5.2. Hipoteze koje će se testirati u istraživanju

H1: Očekuje se statistički značajna razlika u namjeri za pronalaskom posla izvan Republike Hrvatske između studenata koji trenutno rade u struci i onih koji ne rade. Studenti koji ne rade imat će viši rezultat, odnosno veću želju za pronalaskom posla izvan RH u odnosu na one koji trenutno rade.

H2: Očekuje se statistički značajna razlika između studenata koji su sudjelovali u programima akademske mobilnosti i oni koji to nisu. Studenti koji su sudjelovali u nekom od oblika programa akademske mobilnosti skloniji su izabrati život u inozemstvu.

H3: Očekuje se statistički značajna razlika između studenata koji trenutno studiraju na preddiplomskoj razini i onih koji su na diplomskoj razini studija sestrinstva. Studenti na diplomskoj razini studija sestrinstva skloniji su tražiti posao u inozemstvu.

5.3. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 158 studenata sestrinstva sa područja Republike Hrvatske. Anketiranje je provedeno u prvoj polovici rujna putem Facebook grupa u kojima se nalaze studenti sestrinstva.

5.4. Instrumenti istraživanja

U svrhu istraživanja korištena je anonimna Google anketa koja se provodila online.

Anketa se sastojala od 4 skupine podataka:

- 6 općih pitanja o ispitanicima (spol, dob, razina studija, mjesto stanovanja, stambena situiranost, zaposlenost)

- Drugi set pitanja obuhvaća 5 pitanja jednostrukih odgovora općenitog razmišljanja o odlasku u inozemstvo (odlazak mladih, planiranje odlaska, vjerojatnost za odlazak, bliska osoba u inozemstvu, osoba s kojom bi otišli)
- 4 pitanja o motivima višestrukog odgovora, te potencijalnim faktorima za odlazak, odnosno ostanak u Hrvatskoj. Na pitanja o potencijalnim faktorima ispitanici su pomoću Likertove skale koja ima vrijednosti od 1 do 5 označavali u kojoj mjeri se slažu sa pojedinom tvrdnjom.
- 4 konkretna pitanja jednostrukog odgovora o akademskom mobilnosti, odnosno gdje i na koliko dugo ispitanik planira otići.

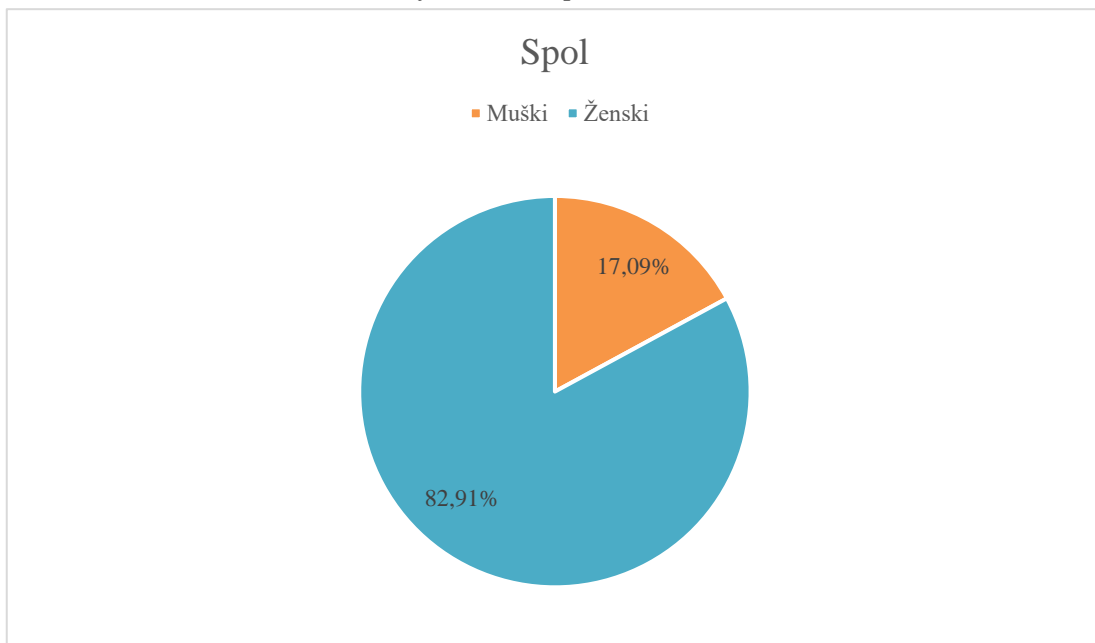
5.5. Statističke metode

Prikupljeni podaci analizirani su pomoću računalnog softvera IBM SPSS Statistics 26. Deskriptivni podaci prikazani su kao frekvencije i postotni udjeli u ukupnom broju ispitanika, dok se za provjeru signifikantnih razlika između skupina na glavna pitanja istraživanja koristio Hi-kvadrat test (χ^2), sa vjerojatnosti prihvatanja nulte hipoteze (da između skupina nema signifikantnih razlika) od 95 % ($p=0,05$).

6. Rezultati

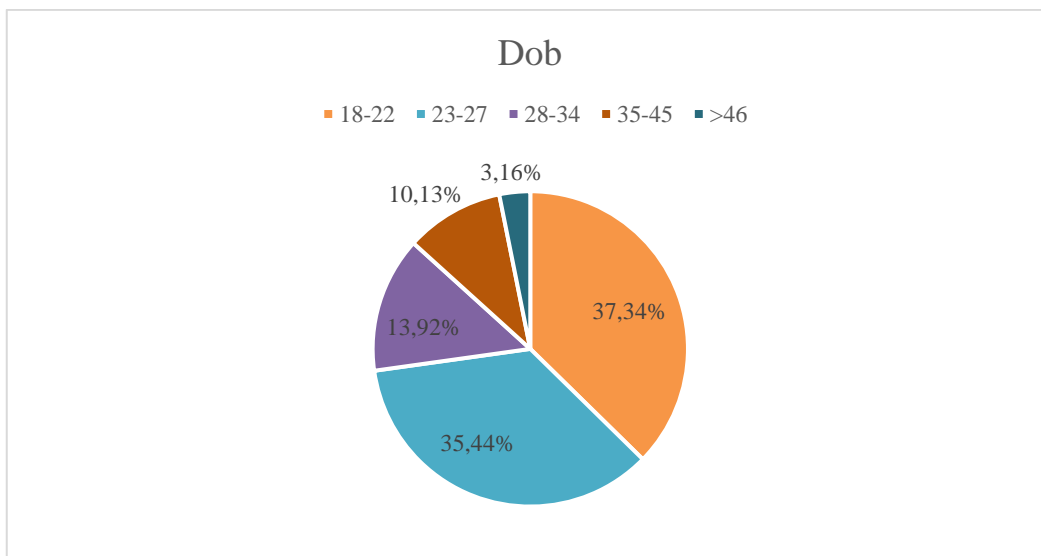
U istraživanju je sudjelovalo 158 ispitanika. Ispitanici su različitog spola, dobi, žive u različitim sredinama te su neki zaposleni a neki nisu. Prvo će se prikazati statistički obrađeni socio – demografski podatci a zatim će se detaljni obraditi motivi, odnosno potencijalni faktori za ostanak u Hrvatskoj, odnosno za odlazak iz Hrvatske.

Grafikon 6.1. Spol sudionika

Izvor: autor L.F., 2022.

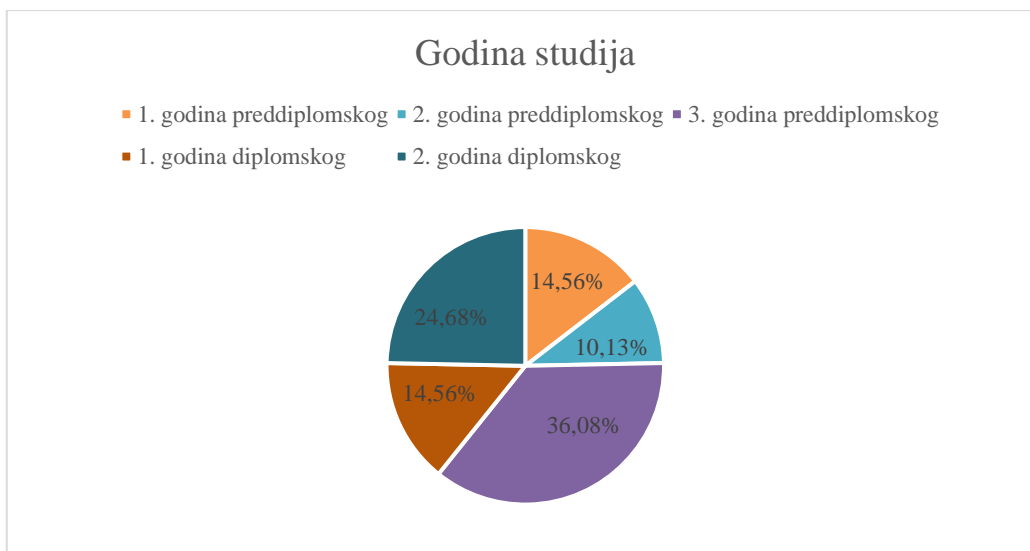
Od ukupno 158 ispitanika, njih 131, odnosno 82,91% je ženskog spola, te je 27 ispitanika, odnosno 17,09% muškog spola. Možemo primijetiti izuzetnu dominaciju ženskog spola.

Grafikon 6.2. Dob sudionika

Izvor: autor L.F., 2022.

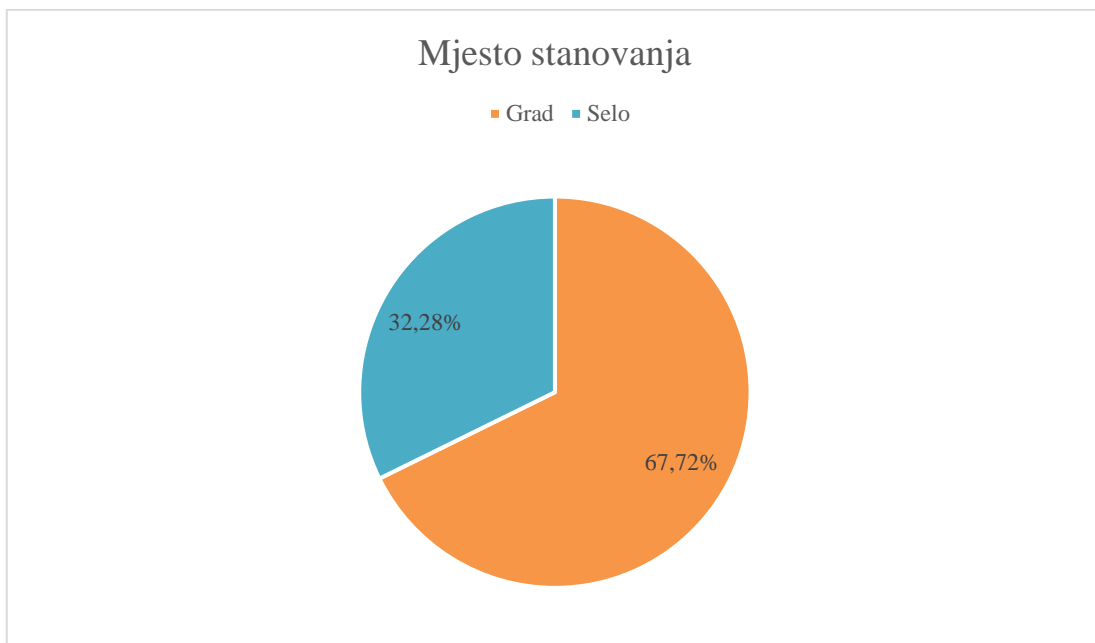
Prikazani grafikon prikazuje kako gotovo više od 70% ispitanika je u dobi od 18 do 27 godina. U rasponu između 18 do 22 godine je 37,34% odnosno 59 ispitanika. Drugu najveću skupinu čine ispitanici od 23 do 27 godina, njih 35,44%. 22 ispitanika, odnosno 13,92% je odgovorilo kako ima 28 do 34 godine. Između 35 i 45 godina 16 je ispitanika, a samo 5 ispitanika je starije od 46 godina.

Grafikon 6.3. Godina studija

Izvor: autor L.F., 2022.

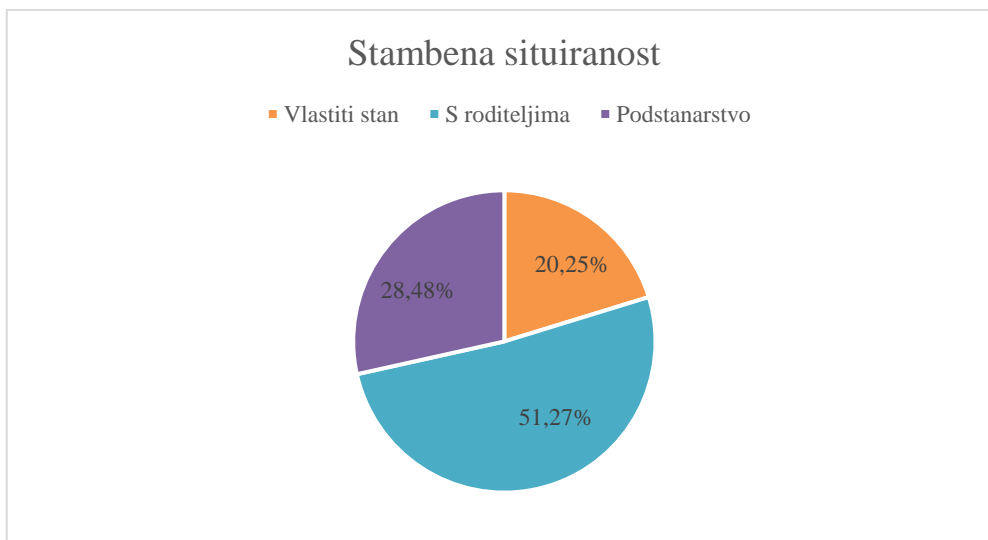
Najveći broj ispitanika se trenutno nalazi na 3. godini preddiplomskog studija sestrinstvo, njih 36,08%. Drugu najbrojniju skupinu čine studenti 2. godine diplomskog studija sestrinstvo. Isti broj ispitanika nalazi se na 1. godini diplomskog, odnosno na 1. godini preddiplomskog studija sestrinstvo, a njih čini za svaku skupinu 14,56% odnosno 23 ispitanika. Najmanji broj ispitanika je na 2. godini preddiplomskog studija, njih 16.

Grafikon 6.4. Mjesto stanovanja

Izvor: autor L.F., 2022.

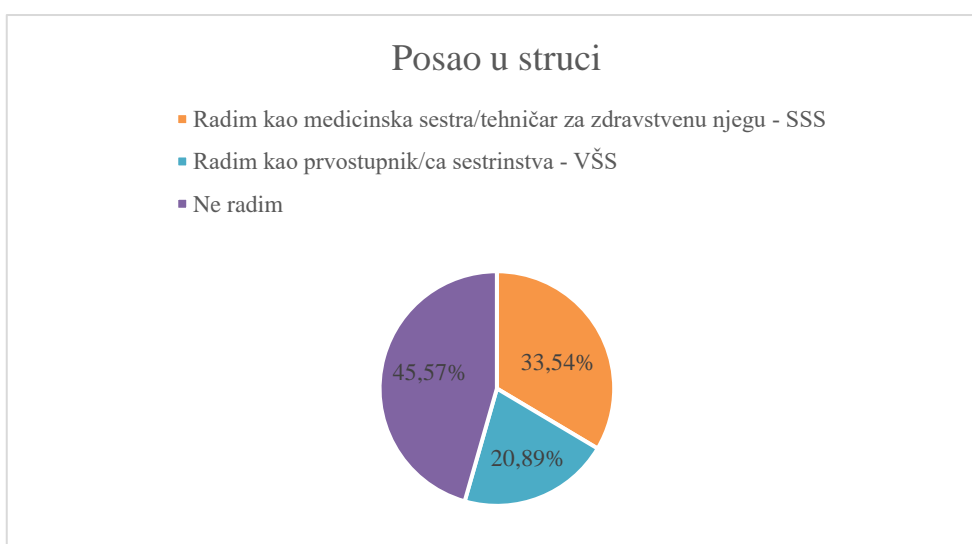
Iz navedenog može se zaključiti kako većina ispitanika živi u gradu. U gradu živi 107 ispitanika, dok je na selu 51 ispitanik.

Grafikon 6.5. Stambena situiranost

Izbor: autor L.F., 2022.

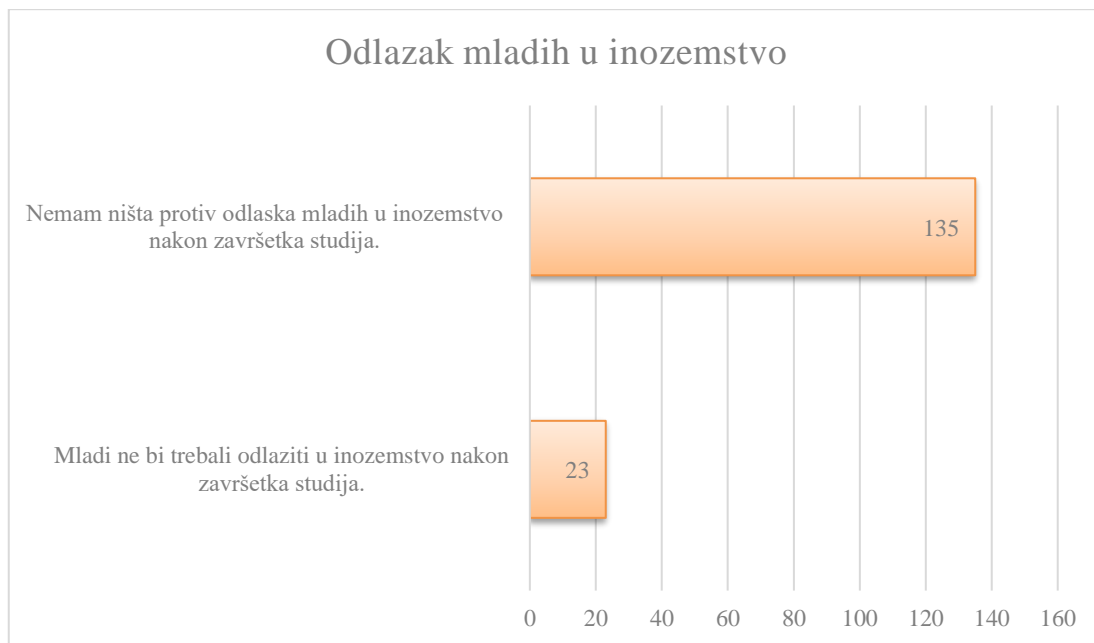
Polovica ispitanika živi sa roditeljima, što nije neobično s obzirom da se radi o populaciji studenata. Drugu polovicu čine ispitanici koji žive kao podstanari te oni koji posjeduju vlastiti stan. Kao podstanar izjasnilo se 45 ispitanika, dok 32 ispitanika živi u vlastitom stanu.

Grafikon 6.6. Posao u struci

Izvor: autor L.F., 2022.

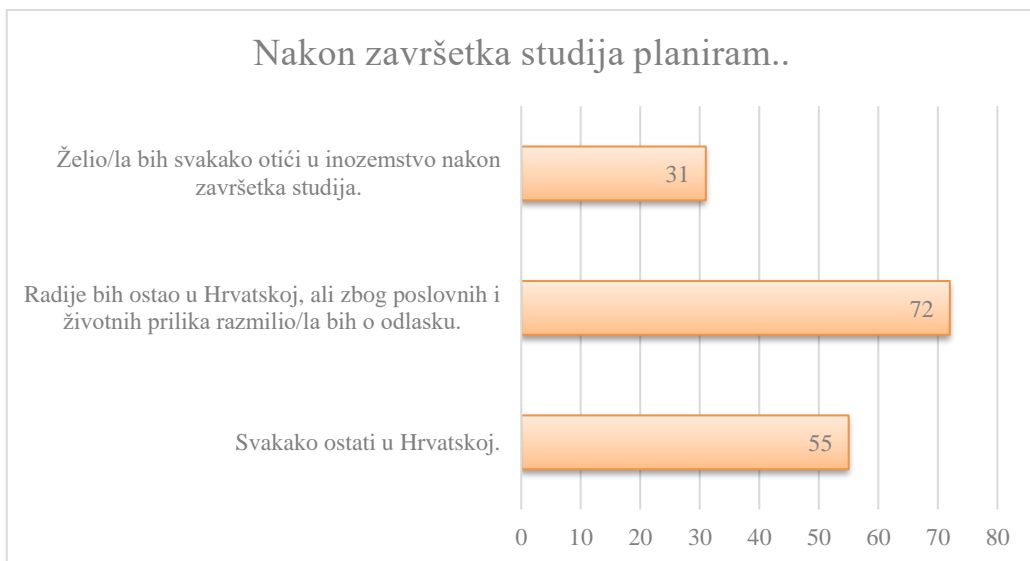
Najveći broj ispitanika, odnosno 45, 57% trenutno ne radi u struci. Kao prvostupnik/ca sestrinstva radi 20,89% dok sa srednjom stručnom spremom je zaposleno 33,54% ispitanika.

Grafikon 6.7. Odlazak mladih u inozemstvo

Izvor: autor L.F., 2022.

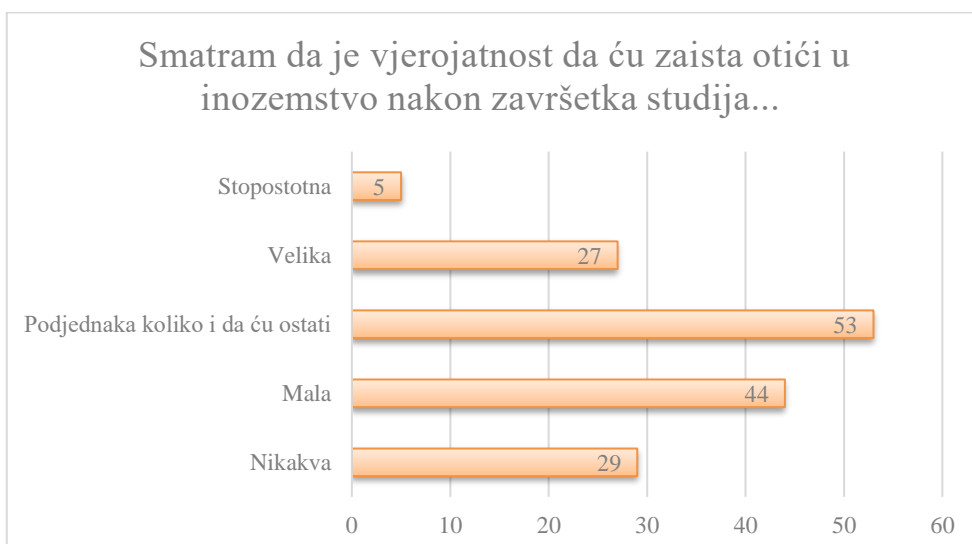
U prikazanom grafu vidi se izuzetna dominacija ispitanika koji su odgovorili kako nemaju ništa protiv da mladi odu u inozemstvo nakon što završe studij. Čak 85,44 % ispitanika ima afirmativno stajalište oko odlaska mladih u inozemstvo nakon završetka studija, dok 14,56 % smatra da isti ne bi trebali odlaziti.

Grafikon 6.8. Plan nakon završetka studija

Izvor: autor L.F., 2022.

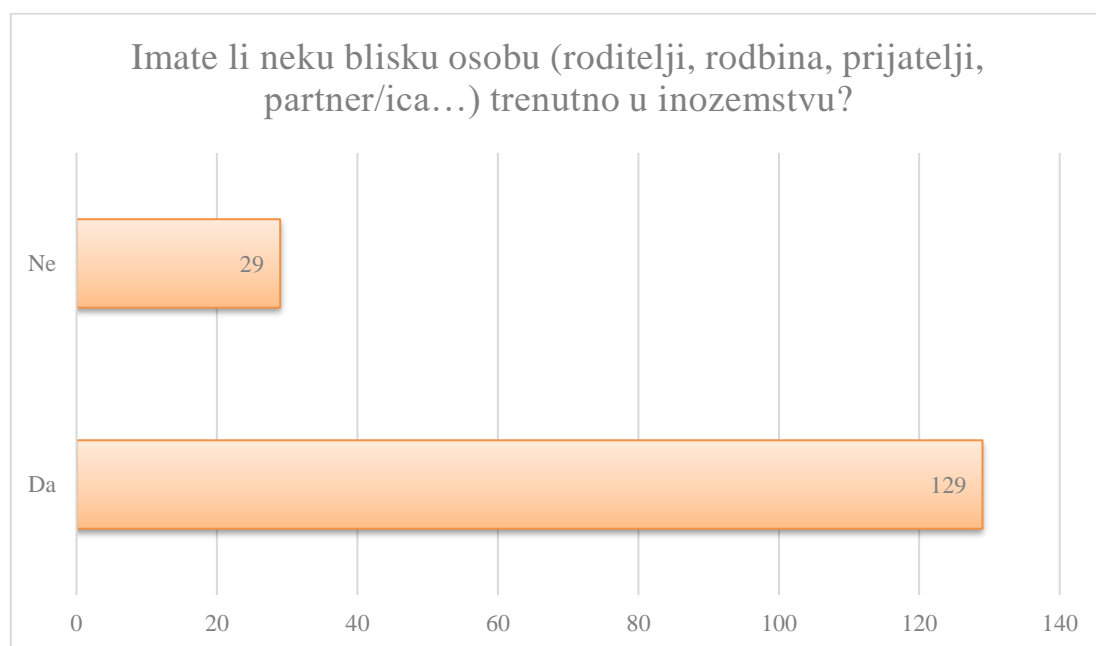
Gotovo polovina ispitanika na pitanje što planiraju nakon završetka faksa je odgovorilo kako bi radije ostalo u Hrvatskoj, međutim zbog poslovnih i životnih prilika razmislilo bi o odlasku. 55 ispitanika, odnosno 34,81% odgovorilo je kako svakako planira ostati u Hrvatskoj. Najmanji postotak, odnosno 19,62% ispitanika odlučno je u svojoj želji da nakon završetka studija napusti Hrvatsku.

Grafikon 6.9. Vjerojatnost odlaska u inozemstvo

Izvor: autor L.F., 2022.

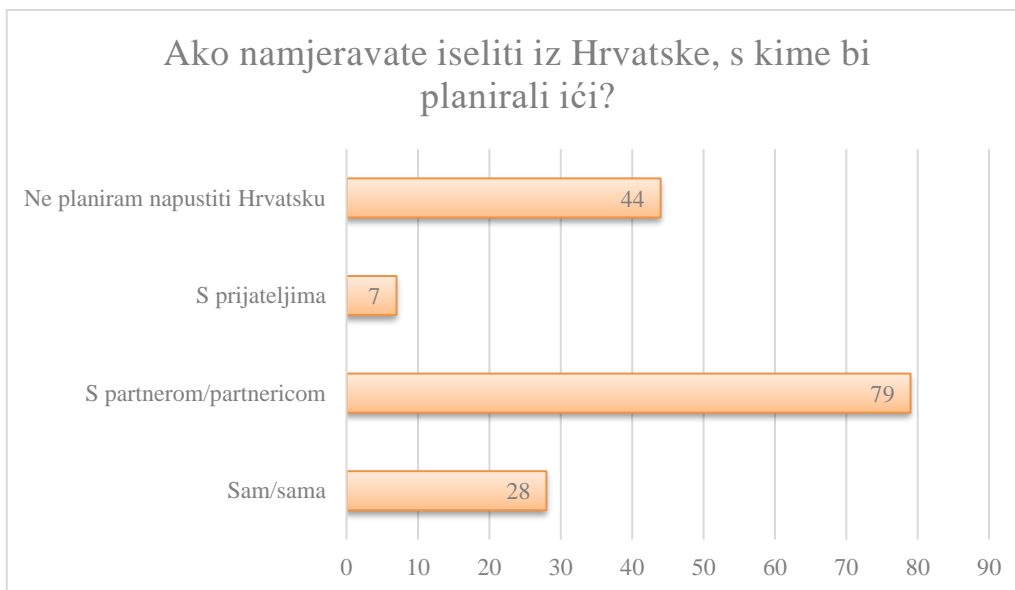
Graf pokazuje kako najveći broj ispitanika, odnosno njih 53 smatra da je vjerojatnost da odu u inozemstvo ista kao i da će ostati u matičnoj državi. Najmanji broj ispitanika, 3,2% (N=5) odgovorilo je kako je sto posto sigurno kako će nakon završetka studija otići živjeti u inozemstvo. 17,1% smatra kako postoji velika mogućnost da će otići, dok njih 27,8% smatra da je mogućnost za odlaskom u inozemstvo mala.

Grafikon 6.10. Bliska osoba u inozemstvu

Izvor: autor L.F., 2022.

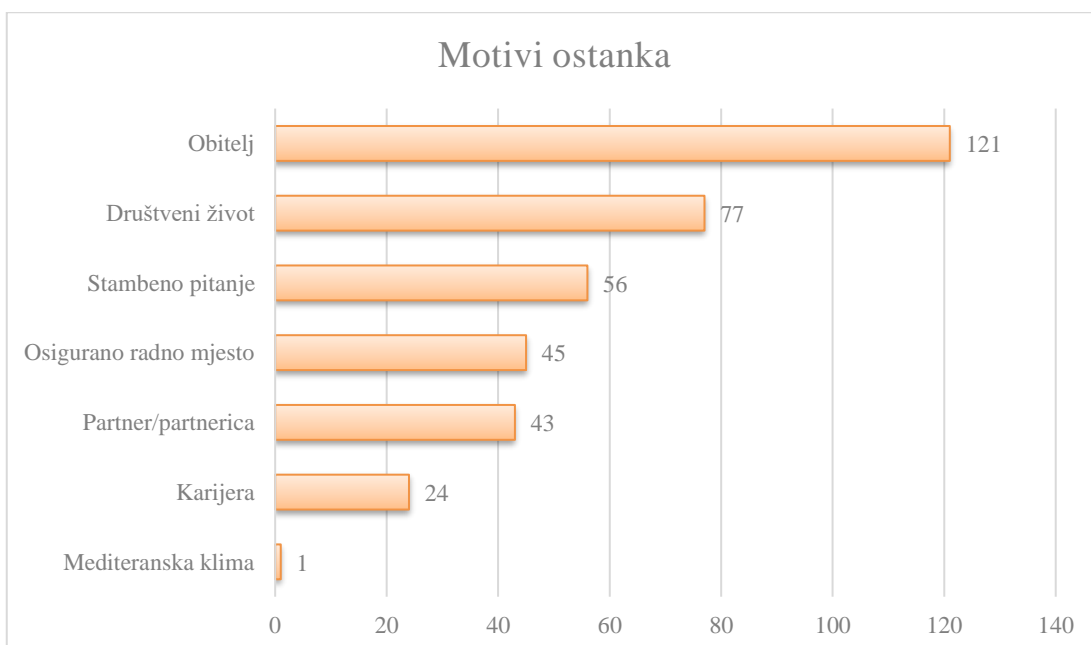
81,6% ispitanika izjasnilo se kako ima neku blisku osobu u inozemstvu. 18,4% (N=29) ispitanika nema blisku osobu u inozemstvu.

Grafikon 6.11. Namjera iseljenja

Izvor: autor L.F., 2022.

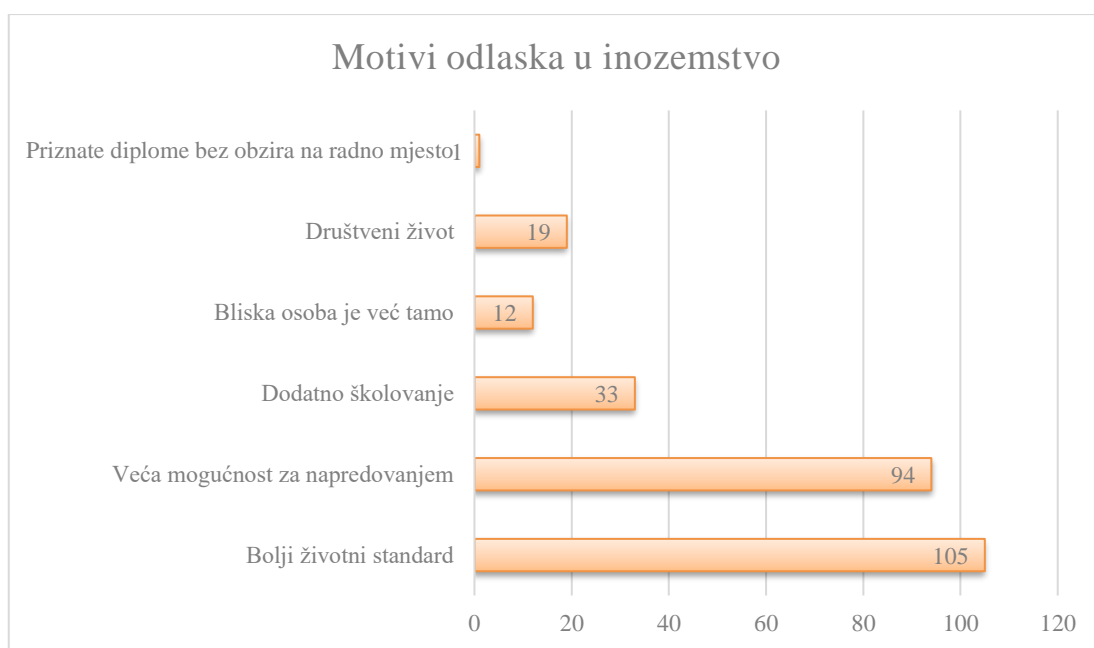
Ispitanici koji namjeravaju iseliti iz Hrvatske, najčešće bi to napravilo sa partnerom/partnericom. 28 ispitanika, odnosno 17,7% Hrvatsku bi napustili sami.

Grafikon 6.12. Motivi ostanka u Hrvatskoj

Izvor: autor L.F., 2022.

Tablica 6.12 prikazuje motive za kojih ispitanici smatraju da bi utjecali na njihov ostanak u Hrvatskoj nakon studija (N=135). Čak 121 ispitanik (89,63 %) smatra da bi obitelj utjecala na to da ostanu u Hrvatskoj. 57,04 % kao motiv ostanka navode društveni život. Stambeno pitanje motiv je 41,48 % ispitanika. Osigurano radno mjesto uzrokovalo bi ostanak 33,33 % ispitanika, dok bi 31,85 % to učinilo zbog partnera/partnerice. Samo 25,93 % smatra da je potencijalna karijera motiv ostanka, dok bez mediteranske klime ne bi mogla jedna osoba, odnosno 0,74 % ispitanika.

Grafikon 6.13. Motivi odlaska u inozemstvo

Izvor: autor L.F., 2022.

„Bolji životni standard“ je motiv koji je izabralo najveći broj ispitanika. Nakon njega, sa 94 odgovora slijedi veća mogućnost za napredovanjem. Manji broj ispitanika je za motiv odlaska u inozemstvo odabralo: društveni život, bliska osoba je već tamo i dodatno školovanje. Kao svoj ponuđeni odgovor jedan ispitanik je naveo: priznate diplome bez obzira na radno mjesto.

Anketno pitanje	U potpunosti se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem, niti ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Nezadovoljstvo kvalitetom studija.	23	14,56	33	20,89	61	38,61	36	22,78	5	3,16
Sustav obrazovanja u Hrvatskoj nije usklađen sa tržištem rada.	8	5,06	8	5,06	34	21,52	53	33,54	55	34,81
Mogućnost zapošljavanja.	9	5,70	12	7,59	34	21,52	41	25,95	62	39,24
Hrvatske su plaće preniske za hrvatski životni standard.	3	1,90	4	2,53	12	7,59	15	9,49	124	78,48
Rješavanje stambenog pitanja.	7	4,43	15	9,49	27	17,09	51	32,28	58	36,71
U inozemstvu se radnik više cijeni.	1	0,63	5	3,16	14	8,86	40	25,32	98	62,03
U inozemstvu imam veće prilike za napredovanjem.	2	1,27	6	3,80	21	13,29	37	23,42	92	58,23

Trenutna inflacija u Hrvatskoj.	2	1,27	3	1,90	39	24,68	50	31,65	64	40,51
Naprednija tehnologija za rad u inozemstvu.	1	0,63	12	7,59	18	11,39	49	31,01	78	49,37
Upoznavanje različitih kultura i jezika.	4	2,53	16	10,13	47	29,75	30	18,99	61	38,61
Zakonodavstvo u određenoj zemlji.	2	1,27	13	8,23	49	31,01	38	24,05	56	35,44
Manja konzervativnost.	2	1,27	8	5,06	37	23,42	44	27,85	67	42,41
Stanje u Hrvatskoj je sve lošije iz godine u godinu.	2	1,27	9	5,70	25	15,82	35	22,15	87	55,06

Tablica 6.1. Potencijalni faktori za iseljavanje iz Hrvatske

Izvor: autor L.F., 2022.

Prikazana tablica sastoji se od 13 potencijalnih faktora kod mladih za iseljenje iz Hrvatske. Ispitanici su pomoću Likertove skale od 1 do 5 označavali svoje slaganje sa navedenom tvrdnjom (1 - U potpunosti se ne slažem, 2 – Donekle se ne slažem, 3 – Niti se slažem, niti ne slažem, 4 – Donekle se slažem, 5 – U potpunosti se slažem). Tablica 6.1. sadrži pojedinačne tvrdnje s odgovorima izražene u postotku. Osjenčani postotak označava najveći postotak za pojedinu tvrdnju. Anketna pitanja su omogućavala odabir odgovora u rasponu, ovisno o tome koliko se ispitanici slažu s pojedinom izjavom. 38,61 % je neodlučno o tome da nezadovoljstvo kvalitetom studija utječe na iseljavanje, dok se većina (68,35 %) donekle ili u potpunosti slaže kako je sustav obrazovanja neusklađen s tržištem rada. 65,19 % ispitanika smatra da je

(ne)mogućnost zapošljavanja važan faktor, a čak 78,48 % u potpunosti smatra da plaće u Hrvatskoj nisu dovoljno visoke za životni standard. Nadalje, 68,99 % smatra da stambeno pitanje i njegovo rješavanje uvelike utječu na iseljavanje te 87,35 % njih smatra da se u inozemstvu radnik više cijeni. Da u inozemstvu radnik ima veće prilike za napredovanjem pozitivno je odgovorilo 81,65 % ispitanika. 72,16 % smatra da na odlazak utječe trenutna inflacija u Hrvatskoj. 80,38 % smatra da je u inozemstvu prisutna naprednija tehnologija za rad. Kao razlog koji može pozitivno utjecati na iseljavanje, 57,60 % ispitanika navelo je upoznavanje različitih kultura i jezika. 59,49 % njih smatra da je zakonodavstvo u inozemstvu razlog koji utječe na iseljavanje, a 70,26 % da je to manja konzervativnost. 77,21 % zaključuje kako je u Hrvatskoj stanje sve lošije iz godine u godinu.

Anketno pitanje	U potpunosti se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem, niti ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bolja prilika za napredovanjem.	34	21,52	42	26,58	51	32,28	14	8,86	17	10,76
U Hrvatskoj sam se školovao/la te zbog toga želim ostati.	25	15,82	33	20,89	43	27,22	41	25,95	16	10,13
U Hrvatskoj bi ostao/la zbog obitelji.	13	8,23	6	3,80	26	16,46	35	22,15	78	49,37

U Hrvatskoj bi ostao/la zbog prijatelja.	11	6,96	17	10,76	22	13,92	40	25,32	68	43,04
Riješeno stambeno pitanje.	27	17,09	26	16,46	37	23,42	34	21,52	34	21,52
Stalni posao.	16	10,13	29	18,35	34	21,52	44	27,85	35	22,15
Nepoznata sredina u inozemstvu.	19	12,03	36	22,78	54	34,18	26	16,46	23	14,56
Strani jezik.	18	11,39	41	25,95	50	31,65	26	16,46	23	14,56
Ljubav prema domovini.	26	16,46	37	23,42	48	30,38	29	18,35	18	11,39
Kultura i mentalitet ljudi.	18	11,39	36	22,78	46	29,11	41	25,95	17	10,76
Gospodarske i ekonomske prilike u Hrvatskoj.	40	25,32	30	18,99	49	31,01	23	14,56	16	10,13
Poboljšanje društveno-političke slike u Hrvatskoj.	41	25,95	23	14,56	51	32,28	30	18,99	13	8,23
Želja za osnivanjem obitelji u Hrvatskoj.	21	13,29	18	11,39	44	27,85	31	19,62	44	27,85

Tablica 6. 2. Potencijalni faktori za ostanak u Hrvatskoj

Izvor: autor L.F., 2022.

U tablici 6.2. prikazani su rezultati slaganja ispitanika s različitim tvrdnjama kao potencijalnim faktorima za ostanak u Hrvatskoj. 48,37 % ispitanika smatra da u Hrvatskoj nema bolju priliku za napredovanje te taj motiv ne smatraju utjecajnim na njihovu odluku o ostanaku. 74,06 % njih donekle se slaže, neodlučno je ili se donekle ne slaže kako je motiv ostanaka činjenica da su se ovdje školovali. Za obitelj kao razlog

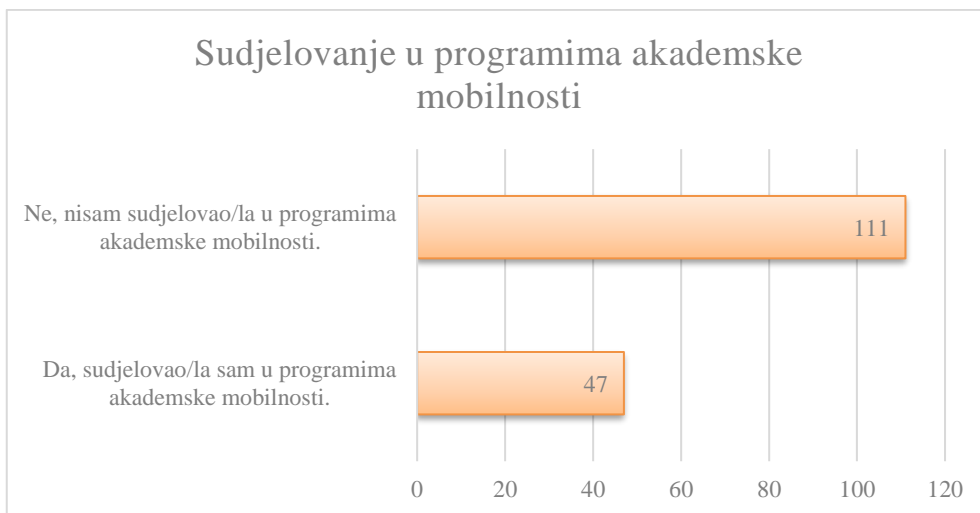
ostanka u potpunosti se odlučilo 49,37 % ispitanika, dok nešto manje (43,04 %) zbog prijatelja. 43,04 % njih bi riješeno stambeno pitanje zadržalo u Hrvatskoj, a 50,00 % stalni posao. Većina ispitanika neodlučna je utječe li nepoznata sredina (34,18 %) i strani jezik (31,65 %) u inozemstvu na njihov ostanak. Samo 29,74 % ispitanika ostaje zbog ljubavi prema domovini, a 36,71 % zbog kulture i mentaliteta ljudi. 26,69 % smatra da su pozitivan motiv ostanka gospodarske i ekonomske prilike u RH, a 27,22% poboljšanje društveno – političke slike u Hrvatskoj. 47,47 % ispitanika ostalo bi zbog osnivanja obitelji u Hrvatskoj.

Redni broj	Tvrdnja	1	2	3	4	5
		%	%	%	%	%
1.	Smatram da Hrvatska može napredovati uz obrazovane ljude.	10,6	12,7	23,4	32,3	20,9
2.	Smatram da stanje u Hrvatskoj napreduje.	24,7	31,0	26,6	14,0	3,8

Tablica 6. 3. Stanje u Hrvatskoj

Izvor: autor L.F., 2022.

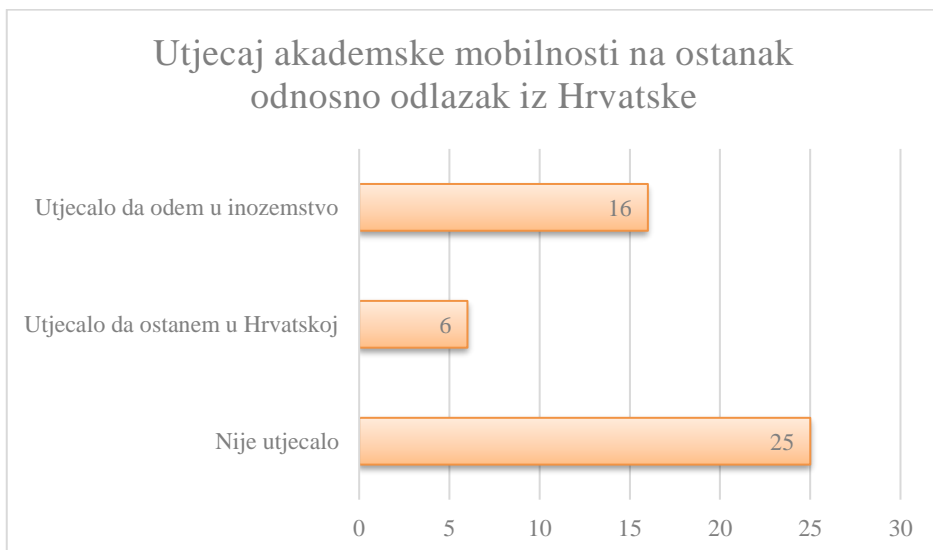
U tablici 6.3. prikazane su dvije tvrdnje. Na tvrdnju „Smatram da Hrvatska može napredovati uz obrazovane ljude.“ najveći je broj odgovora br. 4, odnosno donekle se slažem s tvrdnjom. Isto tako, može se vidjeti da prevladavaju odgovori pod 3, 4 i 5 što znači da većina ispitanika ipak misli kako se stanje u Hrvatskoj može poboljšati ukoliko visokoobrazovani ljudi odluče ostati ovdje. Druga tvrdnja je „Smatram da stanje u Hrvatskoj napreduje.“ na ovu tvrdnju najveći broj odgovora je pod br.2 odnosno, donekle se ne slažem. Također, vidi se prevladavanje odgovora pod brojem 1,2 i 3 odnosno ne slaganje s tvrdnjom.

Grafikon 6.14. Sudjelovanje u programima akademske mobilnosti

Izvor: autor L.F., 2022.

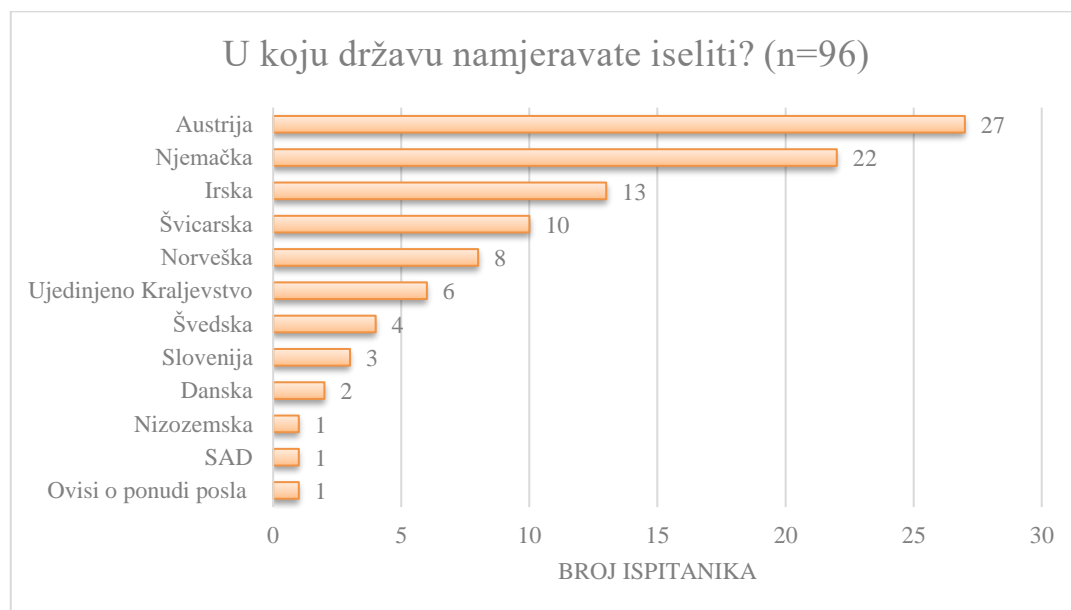
Grafikon 6.14. prikazuje kako 70,3% ispitanih studenata nije sudjelovalo u programima akademske mobilnosti koji uključuju volontiranje, stručnu praksu, studentsku razmjenu i slično.

Grafikon 6.15. Utjecaj akademske mobilnosti na ostanak odnosno odlazak iz Hrvatske

Izvor: autor L.F., 2022.

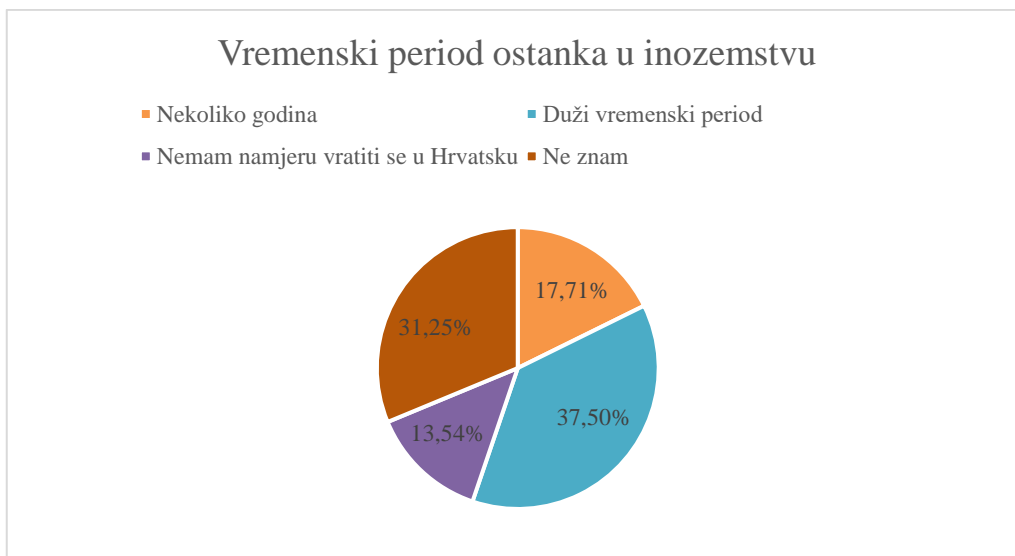
Od 47 ispitanika koju su sudjelovali u nekom od oblika akademske mobilnosti, na njih 25 (53,2%) to iskustvo nije utjecalo niti da odu iz Hrvatske niti da ostanu u Hrvatskoj. 16 (34,0%) ispitanika odgovorilo je kako je utjecalo da odu iz Hrvatske, dok je njih 6, odnosno 12,8% odgovorilo kako je na njih utjecalo da ostanu u Hrvatskoj.

Grafikon 6.16. Država iseljenja

Izvor: autor L.F., 2022.

Grafikon 6.16. prikazuje države u koje ispitanici koji su izjasnili svoju mogućnost odlaska u ovom pitanju (n=96) namjeravaju iseliti. Dvoje ispitanika odabralo je po dvije države, stoga je suma ukupnih odgovora 98. Većina ispitanika, njih 27,55 % kao svoje potencijalno odredište odredilo je Austriju, dok je 22,44 % odredilo Njemačku. 46,94 % ispitanika odabralo je Irsku, Švicarsku, Norvešku, Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedsku, Sloveniju i Dansku, a Nizozemsku i SAD po jedan (1,02 %). Jedan ispitanik neodlučan je te odabir ovisi o ponudi posla.

Grafikon 6.17. Vremenski period ostanka u inozemstvu

Izvor: autor L.F., 2022.

Iz navedenog grafa vidimo kako 37,5% ispitanika koji bi otišli u inozemstvo otišlo bi na duži vremenski period. 13,54% ispitanika nema se namjeru vraćati u Hrvatsku, dok 31,25% nije sigurno koliko bi dugo bilo u inozemstvu.

Odgovori na postavljene hipoteze

Hipoteza 1.

Očekuje se statistički značajna razlika u namjeri za pronalaskom posla izvan Republike Hrvatske između studenata koji trenutno rade u struci i onih koji ne rade. Studenti koji ne rade imat će viši rezultat, odnosno veću želju za pronalaskom posla izvan RH u odnosu na one koji trenutno rade.

Odgovor

U tablici 6.4. prikazani su rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju statusa zaposlenja studenata na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158). Studentima je u anketi ponuđeno više različitih odgovora povezanih sa zaposlenjem. Međutim, za statističku obradu podataka, odgovori su raspoređeni u dvije kategorije, odnosno zaposlene u struci i one koji to nisu (nezaposlene u struci). Hi-kvadrat testom dokazano

je kako ne postoji statistički značajan utjecaj statusa zaposlenja u struci na odlazak u inozemstvo ($p=0,414$).

Anketno pitanje		Svakako neostati	Radije ostati	Svakako otići	Ukupno	df	χ^2	p
Status zaposlenja u struci	Nezaposlen	22	33	17	72	2	1,764	0,414
	Zaposlen	33	39	14	86			
	Ukupno	55	72	31	158			

Tablica 6.4. Rezultati Hi-testa na utjecaju statusa zaposlenja studenta na odlazak u inozemstvo ($n=158$).

Izvor: autor L.F., 2022.

Hipoteza 2.

Očekuje se statistički značajna razlika između studenata koji trenutno studiraju na preddiplomskoj razini i onih koji su na diplomskoj razini studija sestrinstva. Studenti na diplomskoj razini sestrinstva skloniji su tražiti posao u inozemstvu.

Odgovor

U tablici 6.5. prikazani su rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju razine studija na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija ($n=158$). Studentima je ponuđeno više različitih odgovora povezanih sa razinom studija te godinama studija. Međutim, za statističku obradu podatka, odgovori su raspoređeni u dvije kategorije, odnosno studente na preddiplomskom te studente na diplomskom studiju. Hi-kvadrat testom dokazano je kako ne postoji statistički značajan utjecaj razine studija na odlazak u inozemstvo ($p=0,163$).

Anketno pitanje		Svakako ostati	Radije ostati	Svakako otići	Ukupno	df	χ^2	p
Razina studija	Preddiplomski	38	43	15	62	2	3,624	0,163
	Diplomski	17	29	16	96			
	Ukupno	55	72	31	158			

Tablica 6.5. Rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju razine studija na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158).

Izvor: autor L.F., 2022.

Hipoteza 3.

Očekuje se statistički značajna razlika između studenata koji su sudjelovali u programima akademske mobilnosti i onih koji to nisu. Studenti koji su sudjelovali u programima akademske mobilnosti skloniji su izabrati život u inozemstvu.

Odgovor

U tablici 6.6 prikazani su rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju sudjelovanja u programima mobilnosti na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158). Odgovori koji su studentima ponuđeni označavali su dosadašnje sudjelovanje u nekom od programa mobilnosti te nesudjelovanje. Hi-kvadrat testom dokazano je kako ne postoji statistički značajan utjecaj sudjelovanja u programu mobilnosti na odlazak u inozemstvo (p=0,171).

Anketno pitanje		Svakako	Radije ostati	Svakako otići	Ukupno	df	χ^2	p
Sudjelovanje u mobilnosti	Bez sudjelovanje	38	55	18	111	2	3,536	0,171
	Sudjelovanje	17	17	13	47			
	Ukupno	55	72	31	158			

Tablica 6.6. Rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju sudjelovanja u programima mobilnosti na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158).

Izvor: autor L.F., 2022.

7. Rasprava

U Istraživanju je sudjelovalo 158 ispitanika, od toga 27 ispitanika muškog spola te 131 ispitanik ženskog spola. Najviše ispitanika bilo je u dobnoj skupini do 28 godina (72,78%). Najmanje ispitanika (3,16%) bilo je starije od 46 godina. Većina ispitanika živi u gradu (67,72%). Od toga, 51,27 % živi s roditeljima, 28,48% kao podstanari, dok ostatak (20,25%) posjeduje vlastiti stan.

Čak 85,44% ispitanika podržava odlazak mladih u inozemstvo nakon završetka studija, dok ostatak smatra kako mladi ne bi trebali odlaziti. 55 ispitanika nema nikakvu želju za napuštanjem Hrvatske te svakako planira ostati.

45,57% ispitanika odgovorilo je kako nezaposleno, što i nije iznenađujući rezultat s obzirom da se radi o populaciji studenata. 33,54% ispitanika je zaposleno kao medicinska sestra/tehničar za zdravstvenu njegu, odnosno sa srednjom stručnom spremom, dok ih 20,89% radi kao prvostupnik sestrinstva.

Za temu ovog istraživanja važno je pitanje o spremnosti na odlazak iz Republike Hrvatske. Na temelju rezultata može se zaključiti kako gotovo 20% ispitanika nakon što završi fakultetsko obrazovanje svakako želi otići u inozemstvu u potragu za poslom. 72 ispitanika izjasnilo se kako bi radije htjelo ostati u Hrvatskoj, ali zbog boljih poslovnih i životnih prilika razmislilo bi o odlasku.

Na pitanju o potencijalnim motivima za odlazak u inozemstvo ističe se motiv „Radnik u inozemstvu se više cijeni“ koji je 87,35% ispitanika označilo da se u potpunosti slaže sa navedenom tvrdnjom. Također ističe se i da radnik u inozemstvu ima veće prilike za napredovanjem sa 81,65% odgovora sa potpunim slaganjem, zatim slijedi motiv da je u inozemstvu naprednija tehnologija za rad. 78,48% ispitanika u potpunosti smatra kako plaće u Hrvatskoj nisu dovoljno visoke za Hrvatski standard. 72,16 % smatra da na odlazak utječe trenutna inflacija u Hrvatskoj. 77,21 % zaključuje kako je u Hrvatskoj stanje sve lošije iz godine u godinu. 34,00 % ne zna koliko bi se zadržavalo u inozemstvu. 17,00 % planira ostati svega nekoliko godina, dok se 49,00 % namjerava zadržavati duži vremenski period, ili se uopće ne namjerava vratiti u Hrvatsku.

Najčešće zemlje u koju bi ispitanici emigrirali su Austrija, Njemačka, Irska, zatim slijede i Švicarska, Norveška te Ujedinjeno Kraljevstvo, što je za očekivati s obzirom na opći trend emigracija iz RH. Prilikom odlaska iz Hrvatske, polovina ispitanika otišla bi s partnerom odnosno partnericom. Na pitanje imate li neku blisku osobu trenutno u inozemstvu, roditelji, rodbina, prijatelj ili partner/partnerica gotovo 81,65% odgovorilo je potvrdno.

Prva hipoteza govori kako se očekuje statistički značajna razlika između studenata koji su trenutno u radnom odnosu i oni koji nisu u namjeri da odu u inozemstvo nakon završetka studija. Međutim, nakon provedenog Hi-testa dolazimo do rezultata kako ne postoji statistički značajan utjecaj trenutnog zaposlenja u struci sa odlaskom u inozemstvo ($p=0,414$). Što možemo protumačiti da čak ni zaposlenje u Hrvatskoj nisu garancija mladima da se odluče ostati ovdje, odnosno ukoliko bi im se ukazala neka bolja prilika iz Hrvatske, mladi bi to prihvatili.

Druga hipoteza očekuje statistički značajnu razliku između studenata koji su na preddiplomskoj razini i oni koji su na diplomskoj. Pretpostavlja se da studenti sa diplomske razine studija imaju veću sklonost tražiti posao u inozemstvu. Hi-test dokazano je kako ne postoji statistički značajan utjecaj razine studija na odlazak u inozemstvo ($p=0,163$). Studenti preddiplomske i diplomske razine studija podjednako imaju želju za napustiti Hrvatsku.

Posljednja hipoteza jest da se očekuje statistički značajna razlika između studenata koji su sudjelovali u programima akademske mobilnosti i oni koji nisu, u korist studenata koji su sudjelovali, odnosno da se takvi studente češće odlučuju na iseljavanje s obzirom da imaju već neko iskustvo u inozemstvu. Nakon provedenog Hi- testa utvrđeno je kako ne postoji statistički značajna razlika sudjelovanja u takvim programima i željom za odlaskom u inozemstvo ($p=0,171$).

8. Zaključak

Na kraju ovog rada možemo zaključiti kako je „odljev mozgova“ ozbiljan i sveprisutan problem. To je fenomen na kojem treba raditi kako bi se smanjio ili čak uklonio. „Odljev mozgova“ nije još dovoljno istražen te je to zapravo sve veći problem u modernom svijetu. Pregledom dostupne literature možemo uvidjeti kako sve više znanstvenika provodi istraživanje na ovu temu. Dostupna je nekolicina istraživanja, kako za Hrvatsku tako i za ostatak svijeta. Rezultati se razlikuju s obzirom na populaciju na kojoj je istraživanje provedeno.

Veliki javnozdravstveni problem u cijelom svijetu je nedostatak medicinskog osoblja, što obuhvaća i medicinske sestre odnosno tehničare. Zdravstvo se suočeno sa demografskim starenjem, što donosi sve veću potrebu za zdravstvenom njegom, pri čemu se neke države uspješno bore s time, a neke se teže suočavaju s takvim okolnostima. Uz to, u posljednje vrijeme upravo taj obrazovani kadar odlazi iz svojih matičnih zemalja u neke druge razvijene zemlje gdje im se nude bolji uvjeti rada. Uz bolje uvjete rada, tu su i veće prilike za napredovanjem, školovanjem, bolje plaće.

Glavni razlog za provedbu ovog istraživanja je stalno napuštanje Hrvatske, pogotovo mladih obrazovanih ljudi. Već se smatra pod normalnim da mladi završavaju fakultete ovdje te se odlučuju na pronalazak posla negdje izvan Hrvatske. Pogotovo je zabrinjavajuće kada se radi o obrazovanim mladim medicinskim sestrama/tehničarima iz razloga što je to kadar koji nedostaje svagdje u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj gdje je manjak takvog medicinskog osoblja. Nedostatak medicinskih sestara gorući je izazov za zdravstveni sustav RH. Ukoliko se stanje ne bude mijenjalo, nedostatak medicinskih sestara i tehničara bit će sve veći, odnosno sve veći broj takvog kadra će nedostajati a tu se narušava i kvaliteta zdravstvene njege.

Međutim, zabrinjavajuće je kako bi gotovo polovica studenata sestrinstva razmislilo o odlasku iz Hrvatske, ali vrlo je mali broj koji trenutno ozbiljno ima namjeru napustiti Hrvatsku. Iz rezultata istraživanja vidljivo je kako su studenti svjesni potencijalnih problema, kao što je mala plaća s obzirom na hrvatski standard te da sustav obrazovanja u Hrvatskoj nije usklađen sa tržištem rada. Ovakvi rezultati

važni su za društvo te je potrebno provesti još istraživanja sa ovom temom na veći uzorak ljudi kako bi se rezultati mogli primijeniti na cjelokupnu populaciju.

9. Literatura

- [1] M. Đuras: Proces odljeva mozgovia i kako ga zaustaviti, diplomski rad, Fakultet organizacije i informatike, Sveučilište u Zagrebu, 2018., dostupno na: <https://repozitorij.foi.unizg.hr/islandora/object/foi:3817> , preuzeto dana: 30.08.2022.
- [2] A. Bulat: Analiza procesa „odljeva mozgovia“ u Republici Hrvatskoj s komparativnim osvrtom na nove članice Europske unije, završni rad, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, 2020., dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:3611> , preuzeto dana: 30.08.2022.
- [3] A. Giddens: Sociologija, Nakladni zavod Globus. d.o.o., Zagreb, 2007.
- [4] M. Adamović, S. Mežnarić: Potencijalni i stvarni “odljev” znanstvenog podmlatka iz Hrvatske: empirijsko istraživanje, Revija za sociologiju, 2003., 34 (3–4): 143–160.
- [5] European Committee of Regions (2018). „Addressing brain drain: The local and regional dimension”, dostupno na: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/addressing-brain-drain/addressing-brain-drain.pdfv> , preuzeto dana 30.08.2022.
- [6] K. Schwab: The Global Competitiveness Report” World Economic Forum, 2019., dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf , preuzeto dana 30.08.2022.
- [7] D.R. de Olivera, R.H. Griep, L.F. Portela, L. Rotenberg: Intention to leave profession, psychosocial environment and self-rated health among registered nurses from large hospitals in Brazil: a crosssectional study, BMC Health Serv Res, 2017., 10;17(1):21.
- [8] M. Willis-Shattuck et al.: Motivation and retention of health workers in developing countries: a systematic review, BMC Health Serv Res, 2008.
- [9] P.H. Troy, L.A. Wyness, E. McAnliffe: Nurses experiences of recruitment and migration from developing countries: a phenomenological approach, Hum Resour Health, 2007., 5;1
- [10] NHS nursing crisis worsened by Brexit exodus – The Guardian, dostupno na: <https://www.theguardian.com/society/2019/may/08/nhs-nursing-crisisworsened-by-brexit-exodus> , preuzeto 30.08.2022

- [11] L.Ljubić, Analiza različitih čimbenika na emigracije medicinskih sestara i tehničara iz Republike Hrvatske, završni rad, Sveučilište Sjever, 2019., dostupno na: <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A2821> , preuzeto: 30. 08. 2022.
- [12] Vukorepa: Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji, Zbornik PFZ 68(1), 2018. str. 85-120
- [13] R. Appleyard: General introduction to the theme od the seminar, International Migration, 1989., 27 (2), 155-165
- [14] I. Šverko: Studentske namjere odlaska u inozemstvo: veličina potencijalnog „odljeva mozгова“ i njegove odrednice u 1995., 1997. i 2004. godini, *Društvena istraživanja Zagreb*, 2004. 6(80): 1149 – 1174., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/18099> , preuzeto: 30. 08. 2022.
- [15] A. Vlačić: Stavovi medicinskih sestara i tehničara prema profesionalnoj karijeri i migraciji iz Republike Hrvatske, diplomski rad, Medicinski fakultet, Sveučilište Josipa Juraja Strosmejera u Osijeku, 2017., dostupno na: <https://repozitorij.mefos.hr/islandora/object/mefos:670> , preuzeto: 30. 08. 2022.
- [16] K. Ceglec: Migracije medicinskih sestara - aktualno stanje u Republici Hrvatskoj, Republici Sloveniji i Federaciji Bosne i Hercegovine, diplomski rad, Diplomski studij Sestrinstva – Menadžment u sestrinstvu, Sveučilište Sjever, Sveučilišni centar Varaždin, Varaždin, 2021., dostupno na: <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin:4157> , preuzeto: 31. 08. 2022.
- [17] D. Țuparić-Iljić: Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju, Friedrich Ebert Stiftung – Zagreb, 2016., dostupno na: http://www.fescroatia.org/fileadmin/user_upload/FES_Iseljavanje_web.pdf , preuzeto: 31. 08. 2022.
- [18] K. Turčin: Potvrđene najcrnje slutnje: stigli novi zastrašujući podaci o odljevu mozgov. Broj iseljenika s diplomom u posljednje četiri godine porastao je za vrtoglavih 66%., 2018., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/potvrđene-najcrnje-slutnje-stigli-novizastrasujuci-podaci-o-odljev-u-mozgov-a-broj-iseljenika-s-diplomom-u-cetiri-godineporastao-je-za-vrtoglavih-66/7411650/>

- [19] A. Vrdoljak: Broj iseljenika s diplomom u četiri godine porastao za 66 posto, 2018. dostupno na: <https://planet.hr/obrazovanje/hrvatska-visoka-ucilista-moraju-poraditi-na-kvaliteti/>
- [20] Državni zavod za statistiku: „Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019.”, 2020. dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm
- [21] S. Matijević: „Odljev mozгова“ studentske namjere odlaska u inozemstvo, završni rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju, Zadar, 2021. dostupno na: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A6089> , preuzeto: 1.9. 2022.
- [22] Profitiraj.hr: Za odljev mozгова ste sigurno čuli, no što je cirkulacija mozгова?, 2016., dostupno na: <https://profitiraj.hr/za-odljev-mozgov-a-ste-sigurno-culi-no-sto-je-cirkulacija-mozgov-a/>
- [23] eu- projekti.info: “Program – Erasmus za sve“, 2018., dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond/program-erasmus-za-sve-erasmus/>
- [24] T. Kostanjevečki: Psihološki aspekti nezaposlenosti. Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, 2002., dostupno na: <http://mjesece.ffzg.hr/nezaposlenost/3.4.html> , preuzeto 05. 09. 2022.
- [25] M. Adamović i D. Potočnik: Iskustvo migracije i planirani odlasci mladih iz Hrvatske.Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb, 2018. , dostupno na: <http://library.fes.de/pdffiles/bueros/kroatien/14481.pdf> , preuzeto: 05.09.2022.
- [26] I. Vrkašević: Razmišljanja studenata završnih godina medicinskog fakulteta u Osijeku o budućnosti u struci, Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayer u Osijeku, Medicinski fakultet, 2017. dostupno na: <https://repositorij.mefos.hr/en/islandora/object/mefos%3A486/datastream/PDF/view> , preuzeto: 05.09.2022.
- [27] S.A. Ali Jadoo, S. M. Aljunid, I. Dastan , R. S. Tawfeeq , M. A. Mustafa , K. Ganasegeran , S. A. Al Dubai: Job satisfaction and turnover intention among Iraqi doctors--a descriptive cross-sectional multicentre study, Human Resources For Health. 2015;19:21.
- [28] M. Bagat, K. Sekelj Kauzlaric: Physician labor market in Croatia. Croat Med J. 2006;47:376-84.

- [29] Croatian Employment Service. Registered unemployment
- [30] Organization for Economic Co-Operation and Development. International Migration Outlook: SOPEMI 2007 Edition. Paris: OECD; 2006.
- [31] Hrvatska komora medicinskih sestara, Strateške smjernice razvoja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017.-2017., Zagreb, 2017.
- [32] V. Barić, Š. Smolić: Strategija ljudskih resursa u hrvatskom zdravstvu – izazovi ulaska u Europsku uniju, Razvojna strategija malog nacionalnog gospodarstva u globaliziranom svijetu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2012. 209-26, dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/595229> , preuzeto: 07. 09. 2022.
- [33] I. Stašević; K. Škalec; D. Ropac: Razlozi migracije medicinskih sestara u druge zemlje Europske unije // *Europske i euroazijske integracije - prednosti i nedostaci* / Fazlović, Albina (ur.). Brčko: Evropski univerzitet, Brčko, BiH, 2020. str. 190-200, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/136986?lang=hr> , preuzeto: 07. 09. 2022.
- [34] B.Rimac: O sestrinstvu, zanimanju, profesiji, znanstveno utemeljenoj disciplini i budućnosti, Zbornik Sveučilišta Libertas 4, 2019., str. 135.- 153., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/file/330483> , preuzeto: 08. 09. 2022.
- [35] S. Štumerger: Motivacija i zadovoljstvo zaposlenika u zdravstvenom sektoru, završni rad, Sveučilište Sjever, 2018., dostupno na: <https://repositorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A2122> , preuzeto: 10. 09. 2022.
- [36] Y.W. Lee et al.: Quality of Work Life, Nurses' Intention to Leave the Profession, and Nurses Leaving the Profession: A One-Year Prospective Survey, J Nurs Scholarsh, 2017.;49(4):438–44.
- [37] T. Jurić: Najskuplji liječnik i sestra su oni kojih nema: osvrt, Medix, 2020., br 144/145, dostupno na: https://www.researchgate.net/profile/Tado-Juric/publication/347465149_Najskuplji_lijecnik_i_sestra_su_oni_kojih_nema_Medicinski_casopis_M_E_D_I_X_2_0_2_0/links/5fdce870a6fdccdc8de099f/Najskuplji-lijecnik-i-sestra-su-oni-kojih-nema-Medicinski-casopis-M-E-D-I-X-2-0-2-0.pdf , preuzeto: 10. 09. 2022.
- [38] A. Wertheimer- Baletić: Stanovništvo i razvoj, Mate, Zagreb, 1999., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/file/44117> , preuzeto: 10. 09. 2022.

- [39] Pojam migracije – migracijski termini i koncepti, dostupno na: www.unizd.hr/portals/13/doc/sociologija_migracija_skripte_1.doc, preuzeto: 10. 09. 2022.
- [40] L. Kopacevic, R. Protkić: Motivacija, kreativnost i sestrinstvo, Hrvatski časopis za javno zdravstvo, 2008;4(14):20-26, dostupno na: <https://hcjz.hr/index.php/hcjz/article/view/1043> , preuzeto 10. 09. 2022.
- [41]] M. Strapac: Globalne migracije medicinskih sestara, Klinika za neurologiju, KBC Sestre Milosrdnice, Zagreb, 2017., dostupno na: [https://www.researchgate.net/publication/323632639 Socioloski pogled na migracije medicinskih sestara](https://www.researchgate.net/publication/323632639_Socioloski_pogled_na_migracije_medicinskih_sestara) , preuzeto: 10. 09. 2022.
- [42] B.Knežević, R.Golubić, M.Milošević, L.Matec, J.Mustajbegovic. Zdravstveni djelatnici u bolnicama i stres na radu: Istraživanja u Zagrebu, Sigurnost. 2009; 51(2): 85-92., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/file/60517> , preuzeto: 11. 09. 2022.
- [43] I. Ljevak, M. Radoš, O. Perić, M. Neuberg: Migracije studenata fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru, Nursing journal, Vol. 24 No. 1, 2019., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/223968> , preuzeto: 13. 09. 2022.
- [44] M. Gregurović i et.al.: Pandemija i migracije, Znanstveni odsjek za migracijska i demografska istraživanja Instituta za migracije i narodnost, 2020., dostupno na: https://www.imin.hr/wp-content/uploads/2021/01/Pravilnik-o-radu-knjiznice_a-1.pdf , preuzeto: 15. 09. 2022.
- [45] G. Milas: Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2005.

10. Popis tablica

Tablica 6.1. Potencijalni faktori za iseljavanje iz Hrvatske 35

Tablica 6.2. Potencijalni faktori za ostanak u Hrvatskoj 36

Tablica 6.3. Stanje u Hrvatskoj 38

Tablica 6.5. Rezultati Hi-testa na utjecaju statusa zaposlenja studenta na odlazak u inozemstvo (n=158). 42

Tablica 6.6. Rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju razine studija na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158). 43

Tablica 6.6 Rezultati provedenog Hi-testa na utjecaju sudjelovanja u programima mobilnosti na odlazak u inozemstvo nakon završetka studija (n=158). 44

11. Popis grafikona

Grafikon 6.1. Spol sudionika

Grafikon 6.2. Dob sudionika

Grafikon 6.3. Godina studija

Grafikon 6.4. Mjesto stanovanja

Grafikon 6.5. Stambena situiranost

Grafikon 6.6. Posao u struci

Grafikon 6.7. Odlazak mladih u inozemstvo

Grafikon 6.8. Plan nakon završetka studija

Grafikon 6.9. Vjerojatnost odlaska u inozemstvo

Grafikon 6.10. Bliska osoba u inozemstvu

Grafikon 6.11. Namjera iseljenja

Grafikon 6.12. Motivi ostanka u Hrvatskoj

Grafikon 6.13. Motivi odlaska u inozemstvo

Grafikon 6.14. Sudjelovanje u programima akademske mobilnosti

Grafikon 6.15. Utjecaj akademske mobilnosti na ostanak odnosno odlazak iz Hrvatske

Grafikon 6.16. Država iseljenja

Grafikon 6.17. Vremenski period ostanka u inozemstvu

12. Prilozi

Prilog 1. – anketni upitnik

*„Odljev mozgova“ – stavovi studenata sestrinstva prema migraciji iz Republike
Hrvatske*

Poštovani,

Pozivam Vas da sudjelujete u istraživanju „Odljev mozgova“ – stavovi studenata sestrinstva prema migraciji iz Republike Hrvatske“ pod mentorstvom doc.dr.sc. Hrvojka Soljačić Vraneš. Upitnik je napravljen u svrhu izrade diplomskog rada na diplomskom sveučilišnom studiju Sestrinstva, Menadžment u sestrinstvu, Sveučilište Sjever.

Sudjelovanje je namijenjeno studenticama i studentima preddiplomskog i diplomskog studija sestrinstvo.

Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i anonimno, a rezultati će se koristiti za izradu diplomskog rada.

Unaprijed zahvaljujem na vremenu i strpljenju tijekom rješavanja upitnika!

Za sva dodatna pitanja vezana uz istraživanje i rezultate istraživanja, stojim na raspolaganju na e-mail adresi: lefumic@unin.hr

Leona Fumić, bacc. med. techn
Sveučilište Sjever

Socio-demografska struktura uzorka

Vaš spol je:

- Muško
- Žensko

Vaša životna dob je:

- 18-22
- 23-27
- 28-34
- 35-45
- >46

Vaša godina studija je:

- 1. godina preddiplomskog studija Sestrinstvo
- 2. godina preddiplomskog studija Sestrinstvo
- 3. godina preddiplomskog studija Sestrinstvo
- 1. godina diplomskog studija Sestrinstvo
- 2. godina diplomskog studija Sestrinstvo

Mjesto stanovanja:

- Grad
- Selo

Stambena situiranost:

- vlastiti stan
- s roditeljima
- podstanarstvo

Radite li trenutno u struci?

- Radim kao medicinska sestra/tehničar za zdravstvenu njegu – SSS
- Radim kao prvostupnik/ca sestrinstva – VŠS
- Ne radim

Studentske namjere odlaska u inozemstvo

Što mislite o odlasku mladih u inozemstvo nakon završetka studija?

- Mladi ne bi trebali odlaziti u inozemstvo nakon završetka studija.
- Nemam ništa protiv odlaska mladih u inozemstvo nakon završetka studija

Nakon završetka studija planiram...

- Svakako ostati u Hrvatskoj
- radije bih ostao u Hrvatskoj, ali zbog poslovnih i životnih prilika razmislio/la bih o odlasku
- želio/la bih svakako otići u inozemstvo nakon završetka studija

Smatram da je vjerojatnost da ću zaista otići u inozemstvo nakon završetka studija...

- nikakva
- mala
- podjednaka koliko da ću i ostati
- velika
- stopostotna

Imate li neku blisku osobu (roditelji, rodbina, prijatelji, partner/ica...) trenutno u inozemstvu?

- Da
- Ne

Ako namjeravate iseliti iz Hrvatske, s kime bi planirali ići?

- Sam/a
- S partnerom
- S prijateljima

- Ne planiram napustiti Hrvatsku

Motivi ostanka u Hrvatskoj (višestruki odabir)

Obitelj

Partner/partnerica

Društveni život

Stambeno pitanje

Osigurano radno mjesto

Karijera

Planiram otići u inozemstvo

Drugo..

Motivi odlaska u inozemstvo (višestruki odabir)

Bolji životni standard

Veća mogućnost za napredovanjem

Dodatno školovanje

Bliska osoba (obitelj, prijatelj, partner) je već tamo

Društveni život

Planiram ostati u Hrvatskoj

Drugo..

Ocjenom od 1 do 5 izrazite svoje slaganje s tvrdnjama kao potencijalnim faktorima za iseljavanje iz Hrvatske. (1 - U potpunosti se ne slažem, 2 – Donekle se ne slažem, 3 – Niti se slažem, niti ne slažem, 4 – Donekle se slažem, 5 – U potpunosti se slažem).

Nezadovoljstvo kvalitetom studija.

Sustav obrazovanja u Hrvatskoj nije usklađen sa tržištem rada.

Mogućnost zapošljavanja.

Hrvatske su plaće preniske za hrvatski životni standard.

Rješavanje stambenog pitanja.

U inozemstvu se radnik više cijeni.

U inozemstvu imam veće prilike za napredovanjem.

Trenutna inflacija u Hrvatskoj.
Naprednija tehnologija za rad u inozemstvu.
Upoznavanje različitih kultura i jezika.
Zakonodavstvo u određenoj zemlji.
Manja konzervativnost.
Stanje u Hrvatskoj je sve lošije iz godine u godinu.

Ocjenom od 1 do 5 izrazite svoje slaganje s tvrdnjama kao potencijalnim faktorima za ostanak u Hrvatskoj. (1 - U potpunosti se ne slažem, 2 – Donekle se ne slažem, 3 – Niti se slažem, niti ne slažem, 4 – Donekle se slažem, 5 – U potpunosti se slažem).

Bolja prilika za napredovanjem.
U Hrvatskoj sam se školovao/la te zbog toga želim ostati.
U Hrvatskoj bi ostao zbog obitelji.
U Hrvatskoj bi ostao zbog prijatelja.
Smatram da Hrvatska može napredovati uz obrazovane ljude.
Smatram da stanje u Hrvatskoj napreduje.
Riješeno stambeno pitanje.
Stalni posao.
Nepoznata sredina u inozemstvu.
Strani jezik.
Ljubav prema domovini
Kultura i mentalitet ljudi
Gospodarske i ekonomske prilike u Hrvatskoj
Poboljšanje društveno - političke slike u Hrvatskoj
Želja za osnivanjem obitelji u Hrvatskoj

Jeste li sudjelovali u programima akademske mobilnosti (volontiranje, stručna praksa, studentska razmjena...)?

- Da, sudjelovao/la sam u programima akademske mobilnosti
- Ne, nisam sudjelovao/la u programima akademske mobilnosti

Ukoliko ste sudjelovali u programima akademske mobilnosti, jel to iskustvo utjecalo da ostanete u Hrvatskoj odnosno da odete u inozemstvo?

- Nije utjecalo
- Utjecalo je da ostanem u Hrvatskoj
- Utjecalo je da odem u inozemstvo
- Nisam sudjelovao/la u takvim programima

Kamo namjeravate iseliti?

- SAD
- Irska
- Švedska
- Austrija
- Njemačka
- Ujedinjeno Kraljevstvo
- Kanada
- Slovenija
- Norveška
- drugo

Na koliko dugo želite otići u inozemstvo?

- Na nekoliko godina
- Na duži vremenski period
- Ne namjeravam se vratiti u Hrvatsku

- Ne znam
- Ne namjeravam iseliti iz Hrvatske

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni (diplomski) rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Leora Fumić (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog (diplomskog) (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom "Djelo mozga" - stavovi studenata srpskih (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Leora Fumić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Leora Fumić (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog (diplomskog) (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom "Djelo mozga" - stavovi studenata srpskih (upisati naslov) čiji sam autor/ica. prema migraciji iz Republike Hrvatske

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Leora Fumić
(vlastoručni potpis)